

ДОКТРИНА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ГРУДЕНЬ 2023
ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
обмежень на розповсюдження немає.
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ командувача

Національної гвардії України

____.____.2023 № ____

ДОКТРИНА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

**Військова керівна
публікація, що
визначає основні
принципи діяльності
Національної гвардії
України**

**ГРУДЕНЬ 2023
ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
обмежень на розповсюдження немає.
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

ПЕРЕДМОВА

Доктрину діяльності Національної гвардії України (далі – Доктрина) розроблено робочою групою офіцерів Головного управління Національної гвардії України за допомогою експертів програми PROTECT (Канада) під загальним керівництвом командувача Національної гвардії України.

Доктрина описує основні функції, ключові повноваження Національної гвардії України та загальні основи порядку їх реалізації згідно з положеннями Конституції України, Закону України «Про Національну гвардію України», Закону України «Про Національну безпеку України» та інших нормативних актів України, Доктрини застосування сил оборони держави, а також запроваджує основні положення AJP-01 Allied Joint Doctrine, Edition F, Version 1, (STANAG 2437), December 2022.

Доктрина є головним доктринальним документом Національної гвардії України та є основою для розвитку та підґрунтям для розроблення всіх ключових доктрин за напрямками діяльності Національної гвардії України.

Доктрина враховує положення Стратегії Національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегічного оборонного бюлетеня України.

Доктрина визначає основні принципи діяльності Національної гвардії України та окреслює її основні підходи до виконання завдань у складі сектору безпеки та оборони України.

Основна аудиторія Доктрини – представники органів та формувань усіх складових сектору безпеки і оборони (в першу чергу військовослужбовці та працівники Національної гвардії України), керівники органів законодавчої та виконавчої влади, громадяни України та міжнародні партнери.

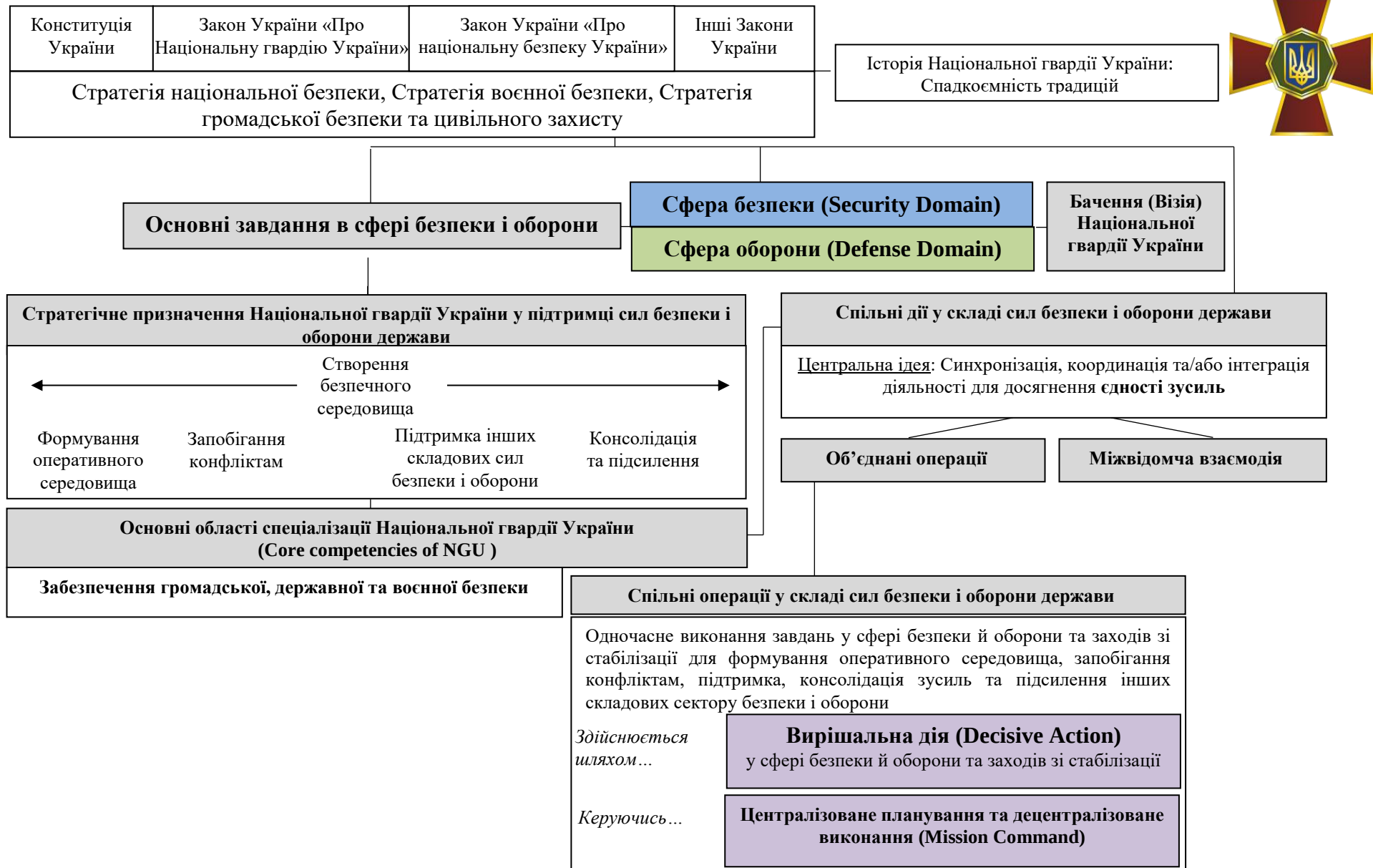
Усі зауваження та пропозиції, що стосуються цієї Доктрини, надавати до Головного управління Національної гвардії України за адресою: вул. Святослава Хороброго, 9а, м. Київ, 03151, контактний телефон розробників для надання зауважень та пропозицій: (044) 365-29-20.

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	2
	ЗМІСТ	3
	СТРУКТУРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ОСНОВ ЗАСТОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	6
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	7
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	8
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	15
1.	ЧОМУ УКРАЇНІ ПОТРІБНА НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ	16
1.1.	ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	16
1.1.1.	Місія Національної гвардії України	16
1.1.2.	Візія Національної гвардії України	18
1.1.3.	Цінності Національної гвардії України	19
1.1.4.	Децентралізоване командування (Mission command)	20
1.1.5.	Військове лідерство – фундамент діяльності Національної гвардії України	22
1.2.	ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	24
1.2.1.	Компоненти бойового потенціалу Національної гвардії України	24
1.2.2.	Інституційна складова	26
1.2.3.	Операційна складова	26
2.	НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ	27
2.1.	ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	27
2.2.	СТРАТЕГІЧНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В ПІДТРИМЦІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ	30
2.2.1.	Формування оперативного середовища	30
2.2.2.	Запобігання конфліктам	30
2.2.3.	Підтримка інших складових сил оборони	31
2.2.4.	Консолідація та підсилення	32
2.3.	ОСНОВНІ ГАЛУЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	33
2.3.1.	Забезпечення воєнної безпеки	33
2.3.2.	Забезпечення державної безпеки	33
2.3.3.	Забезпечення громадської безпеки	34
2.4.	СПІЛЬНІ ДІЇ У СКЛАДІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ	35
2.4.1.	Об'єднані операції	35

2.4.2.	Міжвідомча взаємодія	35
3.	СПАДЩИНА ТА ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	37
3.1.	ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА: НАША ТРАДИЦІЯ	37
3.1.1.	Княжа дружина України-Русі	38
3.1.2.	Козацьке військо, гетьманські полки	39
3.1.3.	Січові стрільці та Герої Крут: Перші визвольні змагання	40
3.1.4.	Українська повстанська армія: Другі визвольні змагання	41
3.2.	НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ: БОЙОВИЙ ШЛЯХ	43
3.2.1.	«Перша Гвардія» на варті територіальної цілісності України	43
3.2.2.	Сучасна НГУ - відроджена щоб перемогти	44
3.3.	ПОЧЕСНІ НАЙМЕНУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН НГУ - ВИЗНАННЯ ВІД НАРОДУ ТА ДЕРЖАВИ	47
	Додаток 1. Військові частини та підрозділи НГУ, яким надано почесні найменування	48
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	50

Структурні взаємозв'язки основ застосування Національної гвардії України (Guiding Foundations)

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
СП 3-00(04).01	Доктрина застосування сил оборони держави, затверджена наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України від 17 серпня 2018 року № 20____
	Тимчасова доктрина застосування сил оборони держави, затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 31.03.2020 № 124/дск
ВКП НГУ 1-00.01	Доктрина з військового лідерства в Національній гвардії України, затверджена наказом командувача Національної гвардії України від 06.12.2022 № 450
ВКП НГУ 5-01(06).01	Доктрина з планування розвитку в Національній гвардії України, затверджена наказом командувача Національної гвардії України від 01.03.2023 № 150
ВКП НГУ 11-01(01).01	Доктрина стратегічних комунікацій Національної гвардії України, затверджена наказом командувача Національної гвардії України від 22.11.2021 № 541
	Каталог спроможностей Національної гвардії України, Головне управління Національної гвардії України, Київ, березень 2020
	Візія Національної гвардії України 2035, Головне управління Національної гвардії України, Київ, серпень 2021
ADP 1	Army Doctrine Publication No. 1, The Army, Headquarters, Department of the US Army, Washington, D.C., July 2019
ADP 1-01	Doctrine Primer, Headquarters Department of the US Army, Washington, DC, July 2019
ADP 6-22	Army Doctrine Publication No. 6-22, Army Leadership and the Profession, Headquarters, Department of the US Army, Washington, D.C., July 2019
AJP-01	Allied Joint Doctrine, Edition F, Version 1, Allied Joint Doctrine (STANAG 2437), December 2022
AJP-3.2	Allied Joint Doctrine for Land Operations Edition A Version 1 [STANAG 2288], March 2016

Примітка. У разі якщо військову публікацію, на яку подано посилання, замінено новою або до неї внесено зміни, слід застосовувати нову військову публікацію, охоплюючи всі внесені до неї зміни.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Агресія – неспровокований збройний напад однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації чи обмеження її незалежності; міжнародний злочин, що полягає у вчиненні збройного нападу з метою захоплення території, ліквідації незалежності держави, зміни її політичного ладу; незаконне, яке суперечить міжнародному праву, застосування сили однією державою (групою держав) проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави (інших держав) чи народу [37].

Агресія непряма – агресія, що вчинена організованими збройними формуваннями, що формально не належать до складу регулярних збройних сил певної держави чи приховують приналежність до них, хоча організовуються нею, або діють від її імені чи за її дорученням [37].

Бажаний кінцевий стан (*en: Desired End State*) – набір необхідних умов, що визначають досягнення визначених цілей [40].

Безпекове середовище – сукупність суб'єктів, які впливають або можуть впливати на національні інтереси, становлять або можуть становити для них небезпеку, для нейтралізації якої необхідне залучення (застосування) сил оборони. До безпекового середовища входять окремі держави та їх національні інтереси (економічні, політичні, військові та інші), навколишнє природне середовище, окремі фізичні та юридичні особи, політичні партії, інформаційний простір держави тощо [16].

Бойові дії – форма застосування з'єднань, військових частин, підрозділів (інших сил і засобів) Збройних Сил України, інших складових сил оборони для вирішення бойових (спеціальних) завдань в операціях або самостійно під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння) [3,12].

Взаємна підтримка – підтримка, яку дружні підрозділи надають один одному в боротьбі з противником. Така підтримка обумовлюється поставленими завданнями, позиціями відносно один одного і відносно противника, а також його спроможностей [38].

Взаємодія (*en: Liaison*) – 1) узгоджені спільні дії підрозділів, частин, з'єднань і об'єднань видів збройних сил (військових формувань), родів військ (сил), елементів бойового порядку (оперативної побудови) і різних видів озброєння за завданням (об'єктами), напрямками, рубежами (районами), часом та засобами виконання поставлених завдань в інтересах досягнення цілей [38];

2) таке співробітництво або взаємозв'язки, які підтримується між елементами збройних сил (військових формувань) з метою досягнення взаєморозуміння та єдності цілей і дій [40].

Взаємосумісність (*en: Interoperability*) – спроможність до спільних узгоджених, ефективних та результативних дій з метою досягнення тактичних, оперативних та стратегічних цілей у сферах безпеки і оборони [36].

Військове формування – створена відповідно до законодавства України сукупність військових з'єднань і частин та органів управління ними, які комплектуються військовослужбовцями і призначені для оборони України, захисту її суверенітету, державної незалежності і національних інтересів, територіальної цілісності і недоторканості у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій [3].

Виклик у воєнній сфері – ситуація, при якій виникає небезпека воєнній безпеці держави та потреба в реагуванні сектору безпеки і оборони. За певних умов виклик може трансформуватися в загрозу [16].

Виклик у безпековій сфері – ситуація, при якій виникає ризик негативного впливу різноманітних факторів, дій (подій) на державну чи громадську безпеку у державі, що потребує реагування сектору безпеки і оборони.

Візія – твердження, що характеризує бачення стану, якого прагне досягти організація у майбутньому [16].

Воєнна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз [2].

Воєнні дії – організоване застосування сил оборони та сил безпеки для виконання завдань з оборони України [3, 12].

Громадська безпека і порядок – захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз [2].

Демократичний цивільний контроль – комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України [2].

Державна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру [2].

Ефект – результат, що призводить до зміни умов, способів дій та ступеня свободи дій противника чи своїх військ, або ступінь впливу створених (досягнутих) спроможностей (властивостей) на здатність структурної одиниці сил безпеки і оборони, яка є носієм спроможностей, виконати поставлені завдання [37].

Єдність зусиль (*en: Unity of Effort*) – у військових операціях це координація та співпраця між усіма силами для досягнення спільної мети [40].

Завдання (*en: Task*) – чітко визначена дія або діяльність, спеціально встановлена для окремої особи або організації, що має бути здійснена так, як це визначено відповідним органом управління (ADP 1-01).

Збройний конфлікт – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (збройний конфлікт у межах території України) [2].

Збройний конфлікт неміжнародного характеру – збройний конфлікт, що не підлягає під поняття збройного конфлікту міжнародного характеру, відбувається на території однієї з держав, коли йде тривале збройне протистояння урядових сил та організованих збройних груп, або протистояння між організованими збройними групами (Женевські конвенції про захист жертв війни від 12.08.1949 та Додатковий протокол (Протокол II) від 08.06.1977).

Інформаційна війна – протиборотство непримиренних сторін в інформаційному просторі із застосуванням засобів інформаційного впливу з метою досягнення політичних цілей [37].

Кіберзахист – сукупність організаційних, правових, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного та технічного захисту інформації, спрямованих на запобігання кіберінцидентам, виявлення та захист від кібератак, ліквідацію їх наслідків, відновлення сталості і надійності функціонування комунікаційних, технологічних систем [37].

Конвоювання – переміщення (доставляння) осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, під охороною варту [35].

Конвоювання під час екстрадиції – конвоювання та фактичне передавання (приймання) особи державі, компетентними органами якої вона розшукується або для виконання судового рішення [35].

Континуум конкуренції (*en: Continuum of competition*) – модель формування міжнародних відносин, що містить описи чотирьох типів відносин між державами/групами людей: співпраця, суперництво, конфронтація та збройний конфлікт (AJP-01).

Масові заворушення – протиправні дії фізичних осіб, які вчиняються одночасно на території однієї або декількох адміністративно-територіальних одиниць, порушують громадський порядок, становлять загрозу громадській безпеці та у зв'язку з їх кількістю, інтенсивністю і рівнем суспільної небезпеки (супроводжуються насильством над особами, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовуються як зброя, а також призвели до загибелі людей або до інших тяжких наслідків) потребують для відновлення громадського порядку та усунення загроз громадській безпеці комплексного залучення сил і засобів компетентних суб'єктів сил безпеки і оборони [18].

Методи (*en: Methods*) – способи дій чи методики, що використовуються для виконання бойових завдань, функцій чи допоміжних завдань (ADP 1-01).

Місія (*en: Mission, Msn*) – 1) завдання з чітко визначеними метою, необхідними діями та причиною його виконання [16];

2) чітка та стисла постановка завдання та визначення мети командуванням [40].

Національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

Об'єкти критичної інфраструктури – об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам [13].

Оперативне середовище (обстановка) (*en: Operating environment, OE*) – сукупність умов, обставин та факторів, що впливають на застосування спроможностей і залежать від рішень командира [40].

Операційна зона – частина сухопутної території, повітряного простору України, Чорного або Азовського морів (з виключною (морською) економічною зоною держави), Керченської протоки та річки Дунай, а також частина внутрішніх вод України, яка за своїми розмірами та властивостями дозволяє здійснювати стратегічне (оперативне) розгортання сил оборони, ведення протиповітряної оборони та воєнних дій, виконання інших визначених законами України завдань відповідними угрупованнями сил оборони (СП 3-00(04).01).

Операція (*en: Operation, OP*) – 1) послідовність узгоджених дій із визначеною метою [40];

2) сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних і послідовних бойових (спеціальних) дій, ударів, заходів, акцій і маневру сил оборони, які проводяться за єдиним замислом для виконання визначених стратегічних, оперативних (оперативно-тактичних) завдань у встановлений період часу, під єдиним керівництвом в операційній зоні (районі) (СП 3-00(04).01).

Оперативна взаємодія – узгодження і координація дій визначених сил і засобів, які не входять до угруповань сил оборони, з угрупованнями сил оборони, у зоні відповідальності яких вони виконують завдання (Тимчасова доктрина застосування сил оборони держави).

Оперативний контроль – реалізація командувачем (командиром) угруповання сил оборони наданих повноважень стосовно визначених сил і засобів, які в його інтересах та зоні його відповідальності виконують завдання (ведуть бойові та спеціальні дії), але не входять до складу угруповання (Тимчасова доктрина застосування сил оборони держави).

Примітка. Входити під оперативний контроль або в оперативну взаємодію з командувачем об'єднаних сил та/або командувачами угруповань військ (сил) можуть сили і засоби, які не входять до складу угруповань, але виконують завдання відповідно до компетенції в межах визначених для угруповань сил оборони операційних зон (районів) або на відповідних напрямках.

Оперативний контроль або оперативна взаємодія здійснюються для чіткої координації дій, узгодження часових показників виконання завдань, здійснення підтримки дій та надання допомоги в разі необхідності.

Командувач (командир) угруповання військ (сил), який здійснює оперативний контроль, зважаючи на умови обстановки, має право скасувати виконання визначеного завдання, обмежити (заборонити) переміщення визначених сил і засобів та коригувати час виконання ними завдання.

Порядок підпорядкування, входження під оперативний контроль або в оперативну взаємодію визначається директивними документами Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. Організація безпосереднього управління силами оборони визначається в ході планування конкретної операції.

Оперативне підпорядкування – стан тимчасової підпорядкованості організаційної структури командувачу (командиру) угруповання сил оборони, на якого покладено завдання з підготовки та проведення операції (бойових та спеціальних дій), виконання окремих завдань (Тимчасова доктрина застосування сил оборони держави).

Основні галузі спеціалізації (*en: Core competencies*) – основні та стійкі спроможності, що створює Національна гвардія України, та які визначають її основні внески у національну безпеку (ADP 1).

Охорона об'єктів – комплекс військових дій, що здійснюється разом з режимними, інженерно-технічними та іншими заходами органів державної влади, які охороняються військовими частинами (підрозділами), а також взаємодіючих органів, та виконуються з метою забезпечення недоторканності об'єкта і матеріальних засобів, що йому належать, запобігання проникненню порушників на об'єкт (з об'єкта), припинення нападу на об'єкт, запобігання терористичним актам та участі в ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єкті, що охороняється [28].

Охорона об'єктів критичної інфраструктури – комплекс режимних, інженерних, інженерно-технічних та інших заходів (крім заходів із захисту інформації та кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури), які організовуються і проводяться суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури з метою запобігання та/або недопущення чи припинення протиправних дій (актів несанкціонованого втручання) на об'єктах критичної інфраструктури [13].

Підрозділ (*en: Unit*) – військова одиниця, структура якої визначається уповноваженим органом (ADP 1-01).

Принцип (*en: Principle*) – комплексне і фундаментальне правило або припущення, яке визначає підходи військового формування щодо проведення операцій (ADP 1-01).

Припинення масових заворушень – комплекс заходів превентивного та примусового характеру, які здійснюються для припинення протиправних дій учасників масових заворушень, а також інших визначених законодавчими актами заходів, спрямованих на усунення загроз громадській безпеці, що виникають у наслідок масових заворушень [18].

Проведення операцій (*en: Conduct of Operations*) – мистецтво керувати, координувати, управляти й коригувати дії частин та підрозділів для досягнення конкретних цілей (ADP 1-01).

Процедури (*en: Procedures*) – стандартні, деталізовані етапи, що визначають порядок виконання конкретних завдань. Вони також включають формати наказів, звітів (рапортів) та заходів контролю. Процедури мають наказовий характер. Вони складаються з серії етапів визначеної послідовності, які військовослужбовці виконують однаково у всі часи, незалежно від обставин чи серії форматів, якими військовослужбовці повинні користуватися без змін (ADP 1-01).

Сектор безпеки і оборони – система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України [2].

Сили безпеки – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [2].

Сили оборони – Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави [2].

Співпраця – докладання об'єднаних координованих зусиль сил та засобів з метою максимально повного використання їх спроможностей [38].

Спроможність (оперативна, бойова, спеціальна) – здатність органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України або сукупності сил і засобів сил оборони виконувати певні завдання (забезпечувати реалізацію визначених військових цілей) за певних умов, ресурсного забезпечення та відповідно до встановлених стандартів (Каталог спроможностей Національної гвардії України).

Стратегічні комунікації – скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави, установи чи організації (публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій), спрямоване на просування ключових цілей суб'єкта діяльності. (ВКП НГУ 11-01(01).01)

Тактика (*en: Tactic*) – застосування та впорядковане по відношенню один до одного розміщення сил. Вона включає впорядковане розташування та маневр підрозділів по відношенню один до одного, місцевості та противника, з

метою перетворення бойового потенціалу на вирішальні результати (ADP 1-01).

Територіальна оборона України – система загальнодержавних воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в особливий період із завданнями [3, 38]:

- а) охорони та захисту державного кордону;
- б) забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);
- в) охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій;
- г) боротьби з диверсійно-розвідувальними силами, іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;
- д) підтримання правового режиму воєнного стану.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
АЕС	Атомна електростанція
АТО	Антитерористична операція
ЗУНР	Західно-Українська Народна Республіка
ЗСУ	Збройні Сили України
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НГУ	Національна гвардія України
ОВТ	Озброєння та військова техніка
ООС	Операція об'єднаних сил
ОТО	Оперативно-територіальне об'єднання
УПА	Українська Повстанська Армія
УСС	Українські січові стрільці
УССД	Українська Соборна Самостійна Держава
ADP (ВКП)	Army Doctrine Publication (Військова керівна публікація)
AJP	Allied Joint Publication (Союзницька об'єднана публікація, стандарт НАТО)
FIEP (ФІЕП)	International Association of Gendarmeries and Police Forces with Military Status (Міжнародна Асоціація сил жандармерії та поліції у статусі військової установи)
PMESII	Political, Military, Economic, Social, Information, Infrastructure Оперативні фактори оцінки обстановки
STANAG	STANdard AGreement, Угода НАТО зі стандартизації (стандарт НАТО)

1. ЧОМУ УКРАЇНІ ПОТРІБНА НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ

Увесь історичний шлях становлення України як незалежної самостійної держави вказує, що для забезпечення безпеки, збереження життя та здоров'я її громадян, охорони їх прав та особистої гідності вона постійно потребує потужних, адаптивних, ефективних сил безпеки і оборони. Однією з найвагоміших складових таких сил є Національна гвардія України (далі – НГУ), роль і значення якої особливо посилюються з початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Збройні Сили України (далі – ЗСУ) разом із іншими складовими сил безпеки і оборони, в тому числі НГУ вистояли і дали належну відсіч ворогові завдяки патріотизму, особистій відвазі та готовності до самопожертви кожного з військовослужбовців заради свободи всього українського народу. Отриманий досвід у відсічі збройної агресії проти України та українців дозволив зробити належні висновки для розуміння того, що найбільша цінність НГУ – це її військовослужбовці та цивільний персонал.

1.1. ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

НГУ є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи МВС і призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

НГУ бере участь відповідно до закону у взаємодії зі ЗСУ у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Призначення НГУ сформульовано у визначенні її Місії на основі окремих положень Конституції України, законів та нормативних актів України [1-13, 14-32, 34, 35].

1.1.1. Місія Національної гвардії України

НГУ забезпечує в межах компетенції, визначеної законами, безпеку людини і громадянина, суспільства і держави, а також демократичного конституційного ладу від протиправних посягань за будь-яких обставин та в будь-який час (Візія Національної гвардії України 2035).

Військово-політичне та адміністративне керівництво НГУ здійснює Міністр внутрішніх справ України [1].

У мирний час НГУ входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для

виконання завдань у складі сил оборони [1].

З настанням особливого періоду НГУ для виконання завдань з оборони держави приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням і підпорядковується Головнокомандувачу ЗСУ, крім військових частин (підрозділів), які здійснюють конвоювання та охорону дипломатичних представництв [1].

Таке поєднання спроможностей в одній структурі дозволяє належним чином посилювати складові сектору безпеки і оборони держави при загостренні загроз або ескалації конфліктів. Комплексне застосування окремих спроможностей як цілісної сили дозволяє створити комбінований ефект взаємодії, що є більшим за суму ефектів окремих спроможностей, та забезпечує відповідний вплив на противника, створює умови для нанесення йому неприйнятних втрат і відмови противника від подальшої агресії (ADP 1).

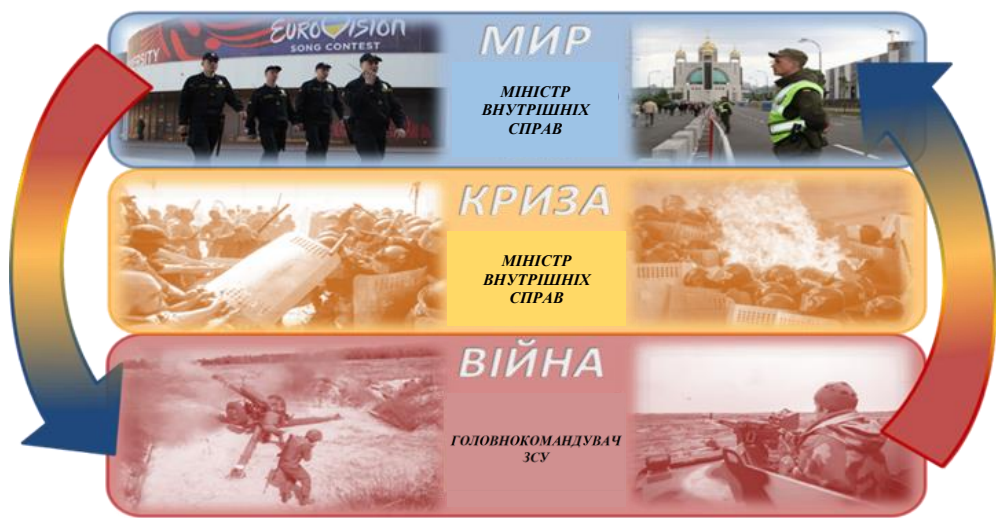

Рисунок 1 – особливість НГУ

Отриманий досвід визначає вагому роль НГУ в мирний час, під час урегулювання конфліктів під час криз, при веденні бойових дій, у ході стабілізації обстановки та постконфліктний період. Щоб забезпечити воєнну, державну та громадську безпеку й підтримувати умови для процвітання нашої країни в сучасних умовах нестабільного безпекового середовища, що постійно змінюється, НГУ повинна мати та систематично й послідовно розвивати свої безпекові та оборонні спроможності (ВКП НГУ 5-01(06).01).

НГУ бере участь відповідно до закону у взаємодії із ЗСУ у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони [1].

НГУ бере участь у припиненні спроб порушення громадського порядку, прав та свобод громадян, протиправних посягань на їх честь і гідність, спроб розпалювання ворожнечі та ненависті в будь-яких проявах, за будь-якими ознаками, спроб ескалації конфліктів, фокусує свою увагу на підтриманні такого рівня безпеки, що унеможливорює порушникам та злочинним групам реалізувати їх злочинні наміри. НГУ має спроможності та можливості

забезпечувати громадську безпеку та порядок в різних регіонах України шляхом забезпечення візуальної та фізичної присутності у територіальних громадах нашої держави.

НГУ відіграє одну з ключових ролей у врегулюванні кризових ситуацій, пов'язаних з порушеннями громадського порядку (в тому числі масовими заворушеннями) та спровокованих та підтриманих ззовні збройних конфліктів в межах території України (збройних конфліктів неміжнародного характеру), в першу чергу із застосуванням незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій [1, 18, 22, 23, 32].

Відповідно до положень Закону України «Про боротьбу з тероризмом» НГУ є одним з суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції. НГУ здійснює боротьбу з тероризмом шляхом упередження та припинення терористичної діяльності, у тому числі під час здійснення нею захисту конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом, забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку, забезпечення охорони органів державної влади та інших об'єктів, виконання інших завдань, визначених законодавством, вживає заходів щодо припинення діяльності терористичних організацій [8].

НГУ є суб'єктом інтегрованого управління кордонами, тобто приймає безпосередню участь у скоординованій діяльності компетентних державних органів України та військових формувань, спрямованій на створення та підтримання балансу між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереження відкритості державного кордону України для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують [1].

Крім того Законом України «Про критичну інфраструктуру» до основних функцій НГУ, як суб'єкта національної системи захисту критичної інфраструктури, віднесено охорону об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [13].

НГУ взаємодіє з іншими складовими сектору безпеки і оборони України на засадах співпраці, демократичного цивільного контролю й взаємної підтримки та доповнює своїми спроможностями весь спектр поєднаних зусиль усіх складових сектору безпеки і оборони для виконання завдань з організації оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості, прикритті державного кордону, а також з ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру [1-11, 30, 31].

Ураховуючи загрози та виклики, що стоять перед НГУ, вона формує чітку та узгоджену Візію свого місця в системі безпеки й оборони держави, що забезпечить збереження наявних переваг та здатності виконувати свою Місію в майбутньому (Візія Національної гвардії України 2035).

1.1.2. Візія Національної гвардії України

НГУ як військове формування з правоохоронними функціями – професійна, адаптивна, мобільна, взаємосумісна та ефективна в протидії внутрішнім і зовнішнім викликам чи загрозам.

НГУ:

- а) професійна у взаємодії з людиною, суспільством та державою;
- б) адаптивна в процесах прийняття рішень та реагуванні на виклики чи загрози;
- в) мобільна в можливостях швидко реагувати на кризові ситуації в будь-якому місці України;
- г) взаємосумісна з нашими національними та іноземними партнерами;
- д) ефективна у виконанні завдань та реалізації своєї Місії.

НГУ має бути готовою сьогодні та в майбутньому до виконання службово-бойових (бойових) завдань у мирний час, у кризових ситуаціях, під час правових режимів надзвичайного та воєнного станів, відповідно оснащеною для отримання переваги над потенційним противником та підготовленою до дій у складі об'єднаних сил безпеки і оборони, а також разом із міжнародними партнерами і союзниками.

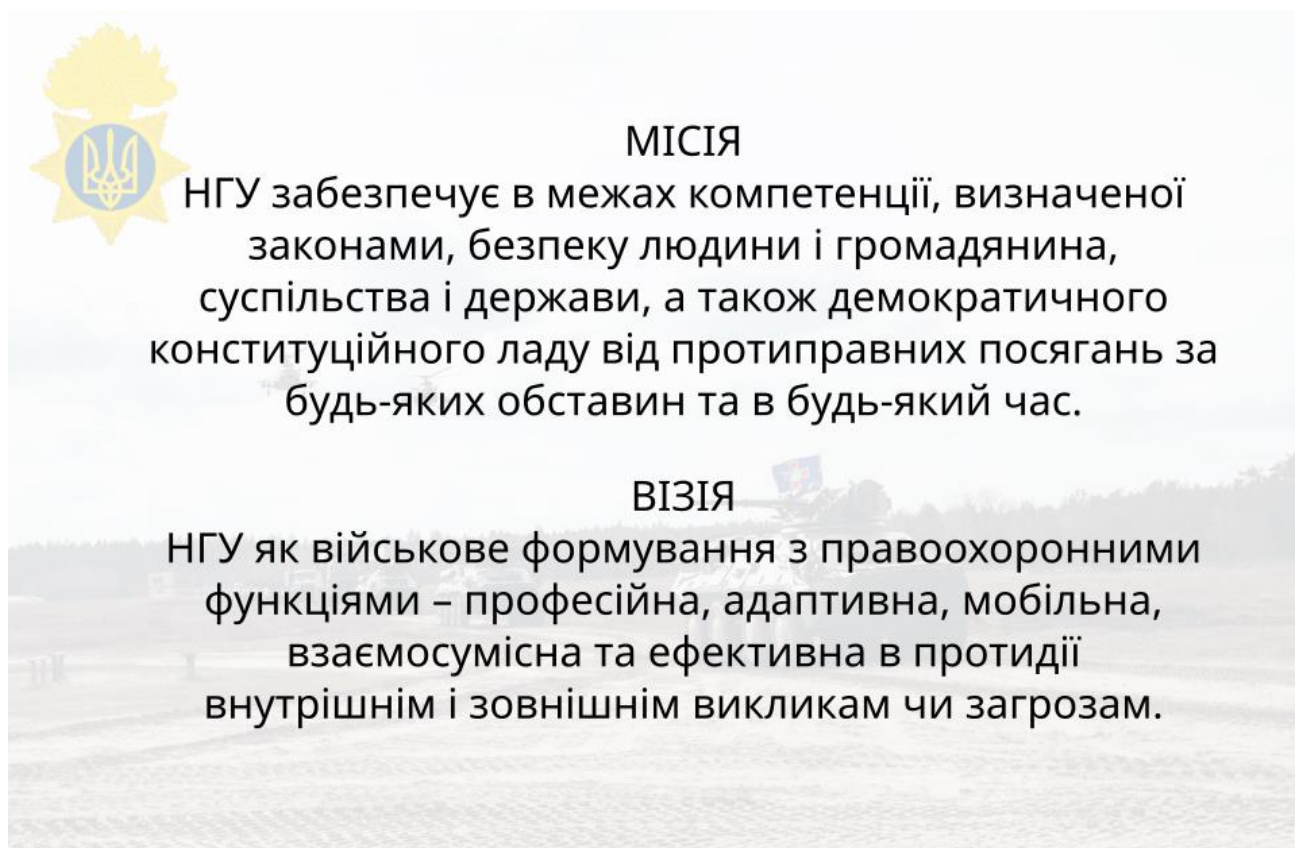

Рисунок 2 – Місія та Візія НГУ

1.1.3. Цінності Національної гвардії України

За часи існування НГУ та виконання нею своєї Місії сформувалися фундаментальні цінності, що є відображенням нашої організаційної культури та інструментом для прийняття рішень і щоденної взаємодії. Це наші етичні орієнтири, що забезпечують моральну основу діяльності та направляють нас на шлях професійної поведінки (Візія Національної гвардії України 2035).

Розуміння цих цінностей вказує всім гвардійцям на те, що є для нас важливим, що визначає нашу професійну діяльність. Цінності відображають нашу ідентичність та формують особистість, роблять нас частиною сім'ї НГУ, й мотивують вдосконалюватися. Цінності НГУ є орієнтиром для тих, хто має

намір приєднатися до нас. Цінності НГУ, що є наріжним каменем нашої Візії та які лежать в основі професійної етики НГУ, ми визначаємо і розуміємо наступним чином:

а) Честь – це високі моральні якості та принципи військовослужбовця, що характеризують його поведінку та ставлення до виконання службового обов’язку. Уявлення про честь тісно пов’язано з принципом відданого служіння своєму народові та державі;

б) Мужність – це пошук шляхів до перемоги через правильні вчинки, без страху висловити свою думку та відстояти свої переконання. Виявлення мужності заради виконання Місії є моральною готовністю вистояти в кризових ситуаціях, перемогти навіть через біль та небезпеку.

в) Закон – це дотримання вимог закону в усьому, що ми робимо, пам’ятаючи, що ніхто і ніколи не може бути вище закону. Військовослужбовець НГУ діє рішуче, але завжди в рамках повноважень, наданих йому законом.

Наші цінності є фундаментом гідної поведінки всього особового складу. Вони формують основи довіри, взаємоповаги та вірності, а також підвищують ефективність співпраці і взаємодії. Цінності НГУ згуртовують військові колективи, які забезпечують виконання Місії та викликають повагу громадян і партнерів.

1.1.4. Децентралізоване командування (Mission command)

Військовослужбовцям усіх рівнів в рамках чинного законодавства та залежно від оперативної обстановки повинна надаватися свобода дій у виборі способів виконання покладених завдань. Від них очікується розумна дисциплінована ініціатива в рамках задуму командира, що дозволить адаптуватися до змін обстановки та найбільш ефективно виконати завдання. Військовослужбовець повинен розуміти, що бездіяльність і безініціативність при виконанні службово-бойового завдання (операції) будуть розцінені командуванням більш негативно, ніж помилки у виборі засобів досягнення бажаного кінцевого стану. Заміна детальних інструкцій щодо порядку дій підлеглих на детальний опис наміру командира дозволяє підлеглим проявляти ініціативу, в результаті чого створюються передумови до швидшого прийняття рішень і гнучкішої адаптації до обставин невизначеності оперативної обстановки (ADP 1-01 Doctrine Primer).

Децентралізоване командування – це підхід, що розширює повноваження підлеглих та є необхідною умовою для досягнення успіху у складному та невизначеному динамічному середовищі (AJP-3.2). У минулому командири у більшості випадків мали можливість бачити усе поле битви, а також союзні сили та сили противника. Вони могли особисто спостерігати за ситуацією, приймати рішення та безпосередньо контролювати свої сили у ході битви.

Зростання театру воєнних дій та збільшення чисельності військ безпосередньо вплинула на спроможності командирів управляти і контролювати особисто підпорядкованими військами. Було розроблено підхід, який використовував переваги децентралізованого виконання завдань. У ньому використовуються накази на виконання бойових завдань, у яких робиться

акцент на цілі операції та досягнення бажаного кінцевого стану її проведення, а не на виконанні окремих завдань. Підлеглі командири на усіх рівнях повинні були проявляти ініціативу в рамках наміру командира для виконання визначеного завдання.

Зміни операційного середовища вимагають децентралізації виконання службово-бойових завдань до максимально ефективного рівня. Централізоване управління та децентралізоване виконання надає можливість командирів делегувати повноваження підлеглим, щоб вони проявляли розумну ініціативу та формували власні рішення, ґрунтовані на намірі командира, але одночасно враховували швидкозмінну обстановку в районі безпосереднього виконання завдання.

Децентралізоване командування дозволяє лідерам на нижчих рівнях управління захоплювати, утримувати та використовувати ініціативу в умовах невизначеності обстановки (AJP-3.2, ADP 1-01 Doctrine Primer). Командири намагаються протистояти невизначеності середовища через делегування повноважень підлеглим для пришвидшення адаптації до змін оперативної обстановки. Ці зміни можуть підштовхнути підлеглого до відхилення від попередніх вказівок командира, але це відбудеться лише в межах бажаного кінцевого стану операції (дій), визначеного вищим командуванням. Децентралізоване командування ґрунтується на взаємній довірі та спільному розумінні цілей командирів, підлеглих та партнерів у виконанні завдань, веденні операцій (дій).

Децентралізоване командування вимагає підтримання позитивного командного клімату у військових колективах, у якому командири заохочують підлеглих приймати розумні ризики та проявляти ініціативу щоб ефективніше протистояти загрозам, але у рамках наміру командира. Командири усвідомлюють, що підлеглі будуть припускати помилок. Успішні командири дозволяють підлеглим навчатися на своїх помилках, тим самим розвивати та накопичувати досвід. За підтримки командного духу підлеглі накопичують досвід, необхідний для самостійної роботи. Віддаючи накази, командири більше фокусуються на цілях завдань, а не на деталізації того, у який спосіб підлеглі мають виконати визначені завдання (AJP-3.2).

Мистецтво управління – керівництво, координація та моніторинг дій підрозділів вимагають складних та надійних інформаційних систем та одночасно – добре підготовлених штабів для здійснення необхідних процесів. Навіть досвідчені та харизматичні командири не можуть контролювати все, що знаходиться поза межами їх безпосереднього оточення без підтримки штабу, мереж, інформаційних систем, відпрацьованих процедур та процесів, а також без необхідної інфраструктури та обладнання. Усі ці компоненти допомагають командирам розуміти ситуацію для прийняття та реалізації найкращих рішень.

Загальний та стандартизований набір принципів, тактик, методів та процедур, визначений доктринальною базою НГУ, забезпечить гнучкість, швидке реагування на зміни оперативної обстановки та сприятиме динамічній адаптації військовослужбовців під час виконання службових та бойових завдань. Штаби та командири діятимуть на основі спільного підходу до

проведення операцій, а військовослужбовці розумітимуть і виконуватимуть заходи децентралізованого командування під час проведення об'єднаних операцій сил оборони.

Виконання службово-бойових завдань із забезпечення громадської, державної та воєнної безпеки буде здійснюватися в рамках загальних підходів, визначених в рамках процедур планування застосування НГУ. При цьому специфіка завдань з охорони громадського порядку, припинення масових заворушень, боротьби з непередбаченими законом збройними формуваннями тощо визначає обмежений порядок застосування децентралізованого командування. Військовослужбовці підрозділів НГУ, що виконують завдання, які передбачають тісну взаємодію з громадянами чи громадами, мають керуватимуться максимально деталізованими та зрозумілими описами процедур виконання службово-бойових завдань. Наприклад, взаємодія з громадянами під час масових заходів має здійснюватися згідно визначених у доктринальних документах деталізованих описах послідовностей дій військовослужбовців чи підрозділів, що враховують одночасно як вимоги законодавства щодо дотримання прав і свобод громадян, так і суспільне значення результатів їх службово-бойової діяльності.

1.1.5. Військове лідерство – фундамент діяльності Національної гвардії України

Особливості професії військовослужбовця НГУ визначають основні вимоги до якостей та діяльності військового лідера-гвардійця. Наявність моделі сучасного військового лідера НГУ, його характеристик та основних компетенцій полегшує комунікацію та взаєморозуміння між членами військового колективу, виводить на новий якісний рівень процеси освіти, навчання та розвитку на всіх рівнях військового лідерства (ВКП НГУ 1-00.01, АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил», ADP 6-22, US Army Leadership and the Profession).

Зразковий військовий лідер в НГУ служить взірцем для наслідування завдяки інтелекту, професійності та вмотивованості.

Керівник-лідер бажає і здатний діяти рішуче, в межах намірів і цілей командування, в інтересах НГУ, на засадах взаємної довіри та впевненості в підлеглих (Візія Національної гвардії України 2035).

Кожен член військового колективу, військовослужбовець чи службовець, є частиною команди, а кожен лідер є водночас підлеглим.

Вміти бути підлеглим – це істотна частина досвіду ефективного керівника. Керівники на середньому і вищому рівнях управління не просто ведуть підлеглих – вони також ведуть інших керівників.

Досвід НГУ свідчить, що більшість військовослужбовців мають лідерські якості та потенціал становлення ефективними керівниками. Здатність впливати на інших є центральною складовою лідерства, тому процеси розвитку військових лідерів є пріоритетом розвитку спроможностей НГУ. Цей розвиток починається з освіти, навчання та досвіду, і вимагає постійних зусиль із самовдосконалення, а також розуміння того, що саме роблять керівники та

чому.

Військове лідерство в НГУ це цілеспрямований вплив військовослужбовців різних категорій у повсякденній, службовій, навчальній і бойовій діяльності, а також у неупорядкованих (нестандартних критичних) ситуаціях на особовий склад шляхом надання йому мети, спрямування на її досягнення, забезпечення дисципліни і мотивації до виконання завдань за призначенням, підтримання довіри і поваги та вдосконалення Національної гвардії України як суспільного інституту. (ВКП НГУ 1-00.01)

Лідери надихають людей на енергійне та вмотивоване досягнення бажаних результатів. Військовий лідер у НГУ – військовослужбовець, який згідно із займаною посадою чи без ознак підлеглості (якщо того вимагають обставини) здійснює вплив на людей, надаючи їм мету, спосіб та мотивацію для виконання завдання та вдосконалення організації. (ВКП НГУ 1-00.01).

Динамічний характер властивостей застосування НГУ у складі сил безпеки і оборони вимагають від командирів (СП 3-00(04).01):

а) комплексного розуміння безпекового середовища під час інтеграції інструментів державної влади для досягнення цілей національної безпеки;

б) критичного та стратегічного мислення під час застосування концепцій ведення збройної боротьби з дотриманням принципів застосування сил безпеки і оборони;

в) постійної інтеграції власних ресурсів для досягнення переваги над противником та одночасного створення невизначеності для нього;

г) творчого підходу до ведення збройної боротьби з метою підтримання динаміки ведення операцій;

д) готовності до інтеграції та координації спроможностей коаліції, союзників та міжнародних партнерів;

е) розуміння наслідків застосування руйнівних технологій як для противників, так і для себе.

Командири для успішного визначення перспектив розвитку обстановки, визначення та реалізації шляхів досягнення мети дій та/або необхідного стану повинні мати необхідні здібності та якості:

а) володіння навичками сприйняття інформації та її дослідження, спроможність здійснювати комплексний збір інформації – постійний моніторинг обстановки, пошук інформації з різних джерел неупереджено та відкрито із врахуванням різних поглядів;

б) здатність до навчання – постійне навчання шляхом перевірки, осмислення, концептуалізації та впорядкування знань з метою отримання уявлення про обстановку, а також постійний аналіз власного мислення;

в) критичне мислення – визначення основних аспектів ситуації, окреслення кола можливих питань та їх наступна конкретизація, пояснення вагомих зв'язків та відмінностей, розуміння нюансів та врахування обмеженості наявної інформації;

г) творче (інноваційне) мислення – генерація нових, творчих, незалежних від загальноприйнятих ідей, концепцій, підходів та норм, які опираються на уяву та проникність;

д) мислення в часі – розуміння історичного та сучасного контексту, виявлення закономірностей, прогнозування можливого майбутнього, передбачення безпосередніх та подальших наслідків подій, відстеження довгострокової перспективи;

е) системне мислення – визначення цілісної перспективи динамічного та складного середовища для виявлення взаємозв'язків та інтеграції різних факторів у єдине ціле.

1.2. ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Здатність військового формування з правоохоронними функціями ефективно застосовувати його потенціал для досягнення бажаного результату залежить від розуміння ситуації та спроможності діяти рішуче. Кращі підходи та практики міжнародних партнерів України дають змогу визначити три взаємозалежні компоненти потенціалу НГУ: фізичний, концептуальний та моральний (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

1.2.1. Компоненти бойового потенціалу Національної гвардії України

Фізичний компонент – складається з особового складу, ОВТ, оснащення та підготовки. Підготовка особового складу та підрозділів розглядається як частина фізичного компонента, хоча вона впливає на розвиток усіх трьох компонентів та об'єднує їх. Фізичний компонент також охоплює заходи ефективного розгортання, підтримання та відновлення (боездатності).

Концептуальний компонент – це знання та досвід, які визначають логіку мислення військовослужбовця через ініціативу, креативність та винахідливість. Такі знання засновані на накопиченому, узагальненому та запровадженому бойовому досвіді, розумінні й застосуванні нормативної та доктринальної бази щодо реалізації функцій та виконання завдань за призначенням.

Моральний компонент – це мотивація особового складу та лідерські якості командирів, які стимулюють військовослужбовців під час виконання завдань діяти ініціативно та рішуче, але в межах обґрунтовано допустимого ризику, дотримуючись етичних норм.

Кожен з цих компонентів є рівнозначним: сучасні системи ОВТ не забезпечать якісного виконання поставлених завдань, якщо особовий склад не отримав відповідної підготовки чи йому бракує мотивації та бойового духу. Розвиток кожного з цих компонентів взаємопов'язаний з іншими та впливає на розуміння ситуації та спроможності діяти рішуче (Візія Національної гвардії України 2035).

Факторами, що підсилюють бойовий потенціал НГУ є взаємосумісність, постійна готовність до виконання завдань та висока ефективність застосування бойового потенціалу (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

Взаємосумісність є нарощуваною здатністю НГУ діяти узгоджено, ефективно та результативно разом із національними та міжнародними

партнерами для досягнення визначених тактичних, оперативних і стратегічних цілей держави та євроатлантичних структур колективної безпеки. Взаємосумісність досягається в трьох взаємопов'язаних площинах, таких як технічна і процедурна сумісності, а також сумісність людей.

Технічна сумісність стосується ОВТ, систем, комплексів, обладнання та устаткування, а також їхньої здатності функціонувати разом.

Процедурна сумісність базується на застосуванні спільних (гармонізованих) доктрин, процедур та єдиної термінології. Сумісність особового складу забезпечує поглиблення взаємної довіри та розуміння між партнерами та досягається шляхом зміцнення стосунків під час об'єднаної підготовки та в ході спільних операцій.

Постійна готовність до виконання завдань ґрунтується на здатності НГУ швидко реагувати на виклики та загрози воєнній, державній та громадській безпеці і порядку України [1], як при змінах безпекового середовища в державі так і поза її межами. Постійна готовність до виконання завдань НГУ формується завдяки стійкості військового формування та його здатності до адаптації до змін безпекового середовища (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

Стійкість військового формування має на меті підтримувати достатній бойовий потенціал для стримування, передбачення, пом'якшення, поглинання, адаптації та подолання руйнівної події або кількох подій, зберігаючи при цьому здатність до виконання основних функцій та завдань, покладених на НГУ. Стійкість НГУ посилюється поєднанням зусиль з національними та міжнародними партнерами, що сприяє подальшому розвитку її спроможностей (ВКП НГУ 5-01(06).01).

Здатність до адаптації НГУ визначається її можливостями використовувати поточні обставини та вразливі місця противника, ймовірність появи яких змінюється відповідно до динаміки змін безпекового середовища або характеру загроз. Жодна організація, особа чи група осіб, мережа, доктрина чи система не можуть бути абсолютно стійкими. Тому можливостями та відповідними ризиками необхідно керувати динамічно шляхом адаптації. НГУ впроваджує інновації та нарощує свої здатності орієнтуватися в складному багатовимірному просторі забезпечення безпеки держави для того, щоб адаптуватися швидше, ніж протилежна сторона конфлікту для отримання переваги та досягнення визначених державою цілей (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

Висока ефективність застосування бойового потенціалу НГУ ґрунтується на оперативному мистецтві, сфокусованому на цілях, визначених військово-політичним керівництвом держави та всеохоплюючому підході до виконання службово-бойових завдань, що і забезпечує високу ефективність у континуумі конкуренції (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

НГУ утворює свій бойовий потенціал для захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави [1]. При цьому основу цього бойового потенціалу складають жінки та чоловіки, що присвятили своє життя захисту держави. НГУ комплектується військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, за призовом, а також резервістів

[6]. Військовозобов'язані у добровільному порядку можуть бути зараховані до військового резерву НГУ. Військовий резерв складається з громадян, які проходять службу у військовому резерві, та громадян, відібраних кандидатами для зарахування на службу у військовому резерві.

Військовослужбовці та службовці НГУ проходять військову службу та працюють у складі інституційної та операційної складової сил.

1.2.2. Інституційна складова

Інституційна складова – це головний орган військового управління НГУ, що здійснює військове керівництво, спрямовує та координує діяльність комплексу сил і засобів, що виділяються до складу сил оборони, забезпечує реалізацію НГУ державної політики з питань громадської, державної та воєнної безпеки, виконання функцій планування, організації, керівництва, моніторингу і контролю за всіма напрямками діяльності НГУ згідно компетенції, визначеної чинним законодавством [14].

Основними завданнями структурних підрозділів Головного управління НГУ є генерування та планування застосування операційного компоненту сил НГУ. Як тільки операційні сили розгортаються для виконання службово-бойових завдань, інституційна складова забезпечує всебічну підтримку, необхідну підрозділам для виконання завдань. Інституційна складова фокусується на таких основних завданнях в сферах генерування військ (сил) та забезпечення їх операційної діяльності [14]:

- а) планування розвитку;
- б) організаційно-штатна діяльність;
- в) планування застосування військ (сил) та організація виконання покладених на НГУ функцій та завдань;
- г) планування та організація зв'язку, інформаційно-телекомунікаційних систем і кіберзахисту;
- д) оперативне, логістичне та тилове забезпечення військ (сил);
- е) забезпечення готовності військ (сил);
- ж) фінансово-економічна діяльність;
- з) організація та здійснення правової роботи;
- к) організація та планування забезпечення захисту та живучості військ (сил);
- л) забезпечення режиму секретності та технічного захисту інформації з обмеженим доступом;
- м) планування та контроль повсякденної діяльності військ (сил);
- н) забезпечення діяльності командувача.

Інституційний компонент сприяє успішному виконанню завдань операційними силами та здійснює розвиток спроможностей, що необхідні для виконання завдань в умовах динамічного безпекового середовища.

1.2.3. Операційна складова

Операційна складова сил НГУ складається з організованих, підготовлених та всебічно забезпечених для розгортання та виконання

службово-бойових, бойових (спеціальних) завдань військових частин та підрозділів [1, 22-32, 34]. Операційні сили мають структурований характер. Вони складаються з різних підрозділів та військових частин, згрупованих під керівництвом органів військового управління різних рівнів (Головного управління НГУ та територіальних управлінь).

Військові частини та підрозділи НГУ дислокуються у всіх обласних центрах України та у деяких районних центрах зі складною оперативною обстановкою і входять до оперативно-територіальних об'єднань, що визначають межі їх зон оперативного реагування.

Військові частини та підрозділи НГУ мають високий рівень довіри суспільства. Їх дислокація у районах зі складною оперативною обстановкою сприяє встановленню довірчих стосунків з місцевим населенням, попередженню конфліктів, перш ніж вони стануть некерованими, та створенню безпечного середовища.

До складу операційних сил входять військові частини (підрозділи) оперативного призначення, військові частини (підрозділи) спеціального призначення, військові частини (підрозділи) з охорони громадського порядку, військові частини (підрозділи) з охорони дипломатичних представництв та консульських установ, військові частини (підрозділи) з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних, військові частини (підрозділи) з охорони важливих державних об'єктів, військові частини (підрозділи) з охорони об'єктів критичної інфраструктури, військові частини з охорони АЕС, а також авіаційні військові частини.

2. НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ

НГУ є професійним, мобільним, швидко реагуючим на будь-які зміни безпекового середовища військовим формуванням з правоохоронними функціями, що ефективно та дієво забезпечує громадську, державну та воєнну безпеку України, успішно взаємодіє з іншими складовими сектору безпеки і оборони на засадах взаємосумісності. НГУ є надійним партнером міжнародної спільноти споріднених військових формувань, що входять до ЄІР та НАТО [33].

Законодавчі документи, нормативно-правові акти держави та динаміка змін безпекового середовища визначають основні завдання НГУ у сфері безпеки і оборони щодо досягнення бажаного кінцевого стану миру, громадського порядку та безпеки [1-35].

2.1. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

НГУ реалізовує функції, визначені законом, шляхом виконання завдань за напрямками діяльності, що дозволяє забезпечити безпеку людей та захист майна, запобігання злочинам, сприяє стійкому функціонуванню важливих державних об'єктів, захисту державного кордону, обороні держави у взаємодії з громадянами, громадами, силами безпеки і оборони та міжнародними

партнерами [1].

До основних завдань НГУ в сфері безпеки і оборони належать [1]:

а) участь в операціях угруповань військ Сил оборони (Об'єднаних сил);

Визначений комплект військ (сил і засобів) НГУ веде бойові (оборонні, наступальні, стабілізаційні) дії (бої) в рамках проведення операцій угруповань військ (сил) сил оборони (об'єднаних сил) у їх складі та в оперативному підпорядкуванні відповідних командувачів (командирів) або під їх оперативним контролем (в оперативній взаємодії), на окремому напрямку самостійно або в рамках заходів підсилення визначених військово-організаційних одиниць ЗСУ.

б) ведення протидиверсійної боротьби;

В рамках виконання цього завдання визначений комплект військ (сил) НГУ у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони забезпечує пошук і знищення диверсійно-розвідувальних сил (груп) та не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп) у населених пунктах та на визначених ділянках місцевості в усіх видах бою (дій), а також під час участі у стабілізаційних діях.

в) участь у територіальній обороні держави;

В рамках участі у територіальній обороні держави визначений комплект військ (сил) НГУ у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони забезпечує підтримання правового режиму воєнного стану, охорону та захист державного кордону, охорону та оборону важливих державних об'єктів і комунікацій, об'єктів критичної інфраструктури, бере участь у забезпеченні умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного розгортання військ (сил), а також у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами противника та непередбаченими законом воєнізованими або збройними формуваннями.

г) охорона органів державної влади;

Визначені підрозділи НГУ забезпечують надійну охорону органів державної влади такими способами, як оперативне чергування, патрулювання (піше або на транспортному засобі), виставлення постів або змішаним способом, в тому числі за посиленням варіантом несення служби.

д) охорона важливих державних об'єктів (ядерних установок та ядерних матеріалів, дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів), а також об'єктів критичної інфраструктури;

Визначеними військовими частинами (підрозділами) НГУ у взаємодії з адміністраціями важливих державних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, що охороняються, реалізується комплекс заходів щодо недопущення проникнення порушників на об'єкт (з об'єкту) що охороняється, внесення (винесення) заборонених предметів на територію (з території), що охороняється, та виявлення і припинення адміністративних (кримінальних) правопорушень, що вчиняються на території чи в приміщеннях важливого державного об'єкта та загрожують громадській безпеці на такому об'єкті.

е) оборона важливих державних об'єктів;

Військові частини (підрозділи) НГУ у взаємодії з іншими складовими сил оборони забезпечують оборону важливих державних об'єктів, а також протидію диверсіям та терористичним актам на них. Зазначений комплект військ (сил) також надає необхідну допомогу адміністраціям важливих державних об'єктів у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також викликаних застосуванням зброї на їх території.

ж) участь у охороні громадської безпеки і порядку;

Під час виконання таких завдань визначений склад сил і засобів НГУ забезпечує охорону громадського порядку шляхом патрулювання у складі самостійних та спільних з працівниками Національної поліції піших нарядів, у тому числі зі службовими собаками, та патрулів на автомобілях. Визначені військові частини НГУ приймають участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадської безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян, у ході офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України.

з) участь у припиненні масових заворушень;

Навчені та відповідним чином підготовлені військові частини та підрозділи НГУ протидіють масовим заворушенням, що супроводжуються насильством над громадянами.

к) конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних (засуджених);

Визначеним комплектом сил і засобів підрозділів з конвоювання НГУ забезпечується переміщення (доставляння) осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, під охороною варті, у спеціально обладнаних для цього транспортних засобах за визначеними маршрутами, а також забезпечення охорони осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань у судах.

л) стратегічні комунікації;

Сучасні підходи до процесів планування (об'єднаного планування) застосування підпорядкованих військових частин (підрозділів) НГУ та інтеграція в них процесів стратегічних комунікацій забезпечують високий рівень ефективності й взаємосумісності з іншими складовими сектору безпеки і оборони України та міжнародними партнерами (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил») під час виконання службово-бойових завдань (проведення операцій об'єднаних сил) та дозволяють підрозділам і органам управління в інформаційному полі впливати на зміни оперативної обстановки (ВКП НГУ 11-01(01).01, Каталог спроможностей Національної гвардії України), [37].

м) цивільно-військове співробітництво;

Одним з найважливіших компонентів системи стратегічних комунікацій НГУ є система цивільно-військового співробітництва. Діяльність цієї системи спрямована на забезпечення ефективності процесів координації та взаємодії між підрозділами НГУ й цивільними учасниками конфлікту з метою забезпечення виконання службових та бойових завдань та закріплення набутого

успіху, відновлення функціонування державної влади на кризових територіях. Фахівці з цивільно-військового співробітництва забезпечують як високий рівень ситуаційної обізнаності командирів НГУ щодо цивільних аспектів операційного середовища в районі виконання завдань, так і безпосередньо здійснюють позитивний формуючий вплив на зазначені аспекти для поглиблення довіри та підтримки населення кризового регіону.

2.2. СТРАТЕГІЧНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПІДТРИМЦІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Формування оперативного середовища (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил») здійснюється шляхом створення впливів у межах визначених законодавством України функцій та завдань [1].

Стратегічним призначенням НГУ у підтримці сил безпеки і оборони держави є взаємодія з ними та їх підтримка на оперативному й тактичному рівнях операцій, забезпечення закріплення їх успіху на шляху досягнення бажаного кінцевого стану миру та безпеки (ADP 1-01 Doctrine Primer).

2.2.1. Формування оперативного середовища

Оперативне середовище визначається як набір умов, обставин і факторів, що впливають на використання спроможностей і рішення командира (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»). Це те середовище, яке безпосередньо підпадає під вплив кризи, де задіяні інструменти бойового потенціалу НГУ та інших складових сектору безпеки і оборони. Воно охоплює фізичні і нефізичні сфери і фактори, що стосуються наземного, морського, повітряного, космічного, інформаційного і кібер-простору. НГУ застосовує опис оперативного середовища за методологією НАТО, як низка взаємопов'язаних елементів, таких як: політична, військова, економічна, соціальна, інфраструктурна, інформаційна (PMESII) складові (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

Аналіз PMESII надає командувачу і штабам можливість розуміти оперативне середовище та рівень наявних чи потенційних загроз. Таке розуміння сприяє забезпеченню ефективного виконання бойових, службово-бойових завдань, спрямованих на досягнення бажаного кінцевого стану миру, громадської безпеки та порядку.

НГУ в рамках виконання покладених на неї законодавством держави функцій та завдань здійснює як безпосередньо, так і шляхом поєднання зусиль з іншими складовими сил безпеки і оборони України формування оперативного середовища як у кризових регіонах, так і в державі в цілому [1].

Сформоване оперативне середовище дозволяє підтримувати партнерів і стримувати агресію, а також створювати необхідні умови для повномасштабного розгортання об'єднаних сил. Підрозділи НГУ продовжують розвивати взаємодію, співпрацю та сумісність з національними та іноземними партнерами, зміцнюючи сили безпеки і оборони, підвищують фахову обізнаність в ході заходів об'єднаної підготовки та багатонаціональних навчань

[33, 42]. Завдяки спільним з міжнародними партнерами проектам та спільним заходам підготовки, НГУ отримує унікальних спеціалістів різних напрямків діяльності.

2.2.2. Запобігання конфліктам

Під час планування застосування своїх підрозділів НГУ розглядає характер конфлікту згідно основного нормативного документу НАТО AJP-01 «Доктрина об'єднаних сил». Комплексний вплив та взаємозв'язок усіх елементів «трикутника конфлікту»: протиріч, що виникають між потенційними учасниками конфлікту, ставлення його учасників та їх поведінки, а також особливості виконання службово-бойових завдань враховуються під час планування застосування підрозділів.

Запобігання конфлікту включає всі дії передбачені для стримування агресії противника (в тому числі непрямой чи гібридної), що загрожує суверенітету, територіальній цілісності та громадській безпеці, а також не дають противнику можливості досягти цілей, що суперечать інтересам держави. Добре навчені, надійні і дієздатні підрозділи НГУ знижують ризик гібридної агресії та виникнення внутрішнього конфлікту всередині держави.

2.2.3. Підтримка інших складових сил оборони

Операції національних (багатонаціональних) об'єднаних сил скеровуються на військово-політичному рівні, а плануються та проводяться на стратегічному, оперативному й тактичному рівнях (СП 3-00(04).01). Кожен рівень управління має конкретні функції і здійснює заходи, що створюють бажані ефекти і впливають на досягнення поставлених військово-політичним керівництвом держави завдань.

Стратегічний рівень. На стратегічному рівні з метою захисту національних інтересів воєнно-політичним керівництвом держави визначаються воєнно-стратегічні цілі застосування сил безпеки і оборони та плануються, проводяться і забезпечуються воєнні дії шляхом проведення операцій об'єднаних сил. Також, для стримування противника від ескалації або припинення збройної агресії проти України, плануються та проводяться стримуючі дії, а також можуть проводитися специфічні дії (СП 3-00(04).01).

Оперативний рівень. Оперативним рівнем є рівень, на якому плануються, проводяться та забезпечуються операції з метою досягнення стратегічних цілей (завдань) в зонах (районах) проведення операцій (СП 3-00(04).01, AJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»). Оперативний рівень з'єднує стратегічні цілі з тактичними військовими діями. На оперативному рівні, у визначеному операційному районі військові частини НГУ розгортаються та застосовуються згідно затвердженого замислу застосування військового командування. Саме на оперативному рівні, тактичні успіхи, досягнуті під час виконання службово-бойових завдань та операцій об'єднуються задля створення бажаних ефектів, які забезпечують досягнення стратегічних цілей і бажаного кінцевого стану миру, громадського безпеки та порядку (ADP 1-01 Doctrine Primer). Це досягається шляхом розуміння стратегічної ситуації і

бажаних результатів, а також ефективним і скоординованим застосуванням оперативного мистецтва. З цією метою, командир оперативного рівня уточнює план проведення операції, що був затверджений вищим командуванням, видає накази на проведення операцій (дій) і керує діями підпорядкованих підрозділів. Командир здійснює наступні заходи:

- а) аналіз бойового завдання і цілей та визначення послідовності досягнення цих цілей, з одночасним врахуванням політичних факторів та чинників;
- б) розподіл необхідних сил і ресурсів для забезпечення підлеглих командирів можливостями для виконання поставлених завдань;
- в) керівництво діями тих формувань, що безпосередньо не підпорядковані підлеглим командирам, і особливо тих, що відносяться до оперативного резерву;
- г) взаємодія з іншими учасниками об'єднаної операції;
- д) визначення прийнятного рівню ризиків для військ (сил) і завдання (операції).

Тактичний рівень Тактичний рівень визначається як рівень, на якому заходи та службово-бойові завдання плануються і виконуються з метою досягнення визначених цілей, поставлених перед підрозділами тактичного рівня (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»). Успішне досягнення цих цілей сприяє успіху на оперативному і стратегічному рівнях.

Рівні операцій не слід розглядати як відокремлені один від одного, оскільки кожен рівень захищає інший від перевантаження та дозволяє досягти бажаного темпу на кожному рівні. Потреба в інтеграції дій у багатовимірному бойовому просторі стирає відмінності між рівнями сучасних спільних (об'єднаних) операцій. Взаємозв'язок процесів та стиснення часових рамок для планування, підготовки, виконання та оцінювання дій стають результатами такої інтеграції.

Щоб подолати стиснення часових рамок для усіх рівнів операцій (дій), військова діяльність та її планування повинні забезпечувати єдність зусиль через горизонтальну та вертикальну інтеграцію для забезпечення створення необхідних ефектів. Горизонтальна інтеграція реалізується шляхом застосування комплексного підходу до взаємодії з союзниками та партнерами. Вертикальна інтеграція досягається шляхом визначення необхідних обсягів ресурсів та забезпечення ними військ (сил) на оперативному рівні проведення операцій (ведення дій), а також шляхом застосування підходів централізованого управління і децентралізованого виконання завдань (Mission Command) у рамках директив військово-політичного керівництва держави (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

2.2.4. Консолідація та підсилення

Операції по закріпленню успіху роблять короткостроковий оперативний успіх довготривалим і встановлюють сприятливі умови для переходу контролю над територією до законних органів влади. Сили і засоби НГУ як приймають безпосередню участь у веденні бойових дій угруповань сил оборони, так і

дозволяють об'єднаним силам скористатись оперативним успіхом, забезпечуючи виконання заходів правового режиму воєнного стану та (стабільні) стійкі умови функціонування органів місцевої влади й системи логістичного забезпечення угруповань в тилівій смузі. Закріплення успіху є невід'ємною частиною перемоги в збройному конфлікті і є важливою умовою для збереження довгострокової переваги над агресором. При закріпленні успіху військові частини НГУ підсилюють та об'єднують в єдине ціле свої зусилля з усіма партнерами по веденню операцій. Ефективно закріплений успіх збільшує свободу дій для керівництва держави та впливає на вирішальні результати об'єднаних операцій (АЖР-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

2.3. ОСНОВНІ ГАЛУЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Необхідні та стійкі спроможності, які має чи набуває НГУ, формують її основні області спеціалізації, як внесок в забезпечення національної безпеки держави.

Основні області спеціалізації чітко виражають, як НГУ сприяє операціям об'єднаних сил національних і міжнародних партнерів та забезпечує громадський порядок й безпеку в державі [1, 33, 39-45]. Для забезпечення досягнення стратегічного призначення НГУ існує три основні області спеціалізації, на яких ґрунтується виконання її службово-бойових завдань в інтересах національної безпеки держави [1, 17-31, 34].

2.3.1. Забезпечення воєнної безпеки

Органи військового управління НГУ для забезпечення виконання заходів всеохоплюючої оборони держави в рамках застосування (реалізації) об'єднаної оперативної концепції сил оборони та Доктрини застосування сил оборони держави (СП 3-00(04).01) здійснює генерування визначеного комплексу сил і засобів НГУ, що передаються у підпорядкування Головнокомандувачу ЗСУ з уведенням воєнного стану [1, 3-5, 11, 12].

Визначений комплект сил і засобів НГУ виконує завдання з відсічі і стримування збройної агресії шляхом ведення оборонних, наступальних, стабілізаційних та спеціальних дій в рамках оперативного підпорядкування (оперативного контролю або оперативної взаємодії) командувачу (командиру) угруповання сил оборони, на якого покладено завдання з підготовки та проведення операції (бойових та спеціальних дій), виконання окремих завдань.

Відповідно до закону НГУ проводить роботи із розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) вибухонебезпечних предметів на територіях, які надані для розміщення і постійної діяльності органів військового управління, з'єднань, військових частин (підрозділів), вищих військових навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ НГУ, а також у місцях виконання завдань за призначенням під час дії воєнного стану, в особливий період та у разі необхідності у мирний час [1].

Виконання бойових (спеціальних) завдань підрозділами НГУ в багатовимірному бойовому просторі операцій об'єднаних сил, що спрямовані на відсіч збройної агресії проти України, ґрунтується на використанні під час забезпечення воєнної безпеки держави доктринальних документів ЗСУ та створює відповідний фундамент для взаємної підтримки та ефективного поєднання зусиль щодо забезпечення захисту державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших важливих національних інтересів від воєнних загроз.

2.3.2. Забезпечення державної безпеки

Ефективне виконання завдань із забезпечення державної безпеки спрямовується на підвищення захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру.

НГУ приймає участь у протидії спровокованому та підтриманому ззовні збройному конфлікту у межах території України, що може супроводжуватися масованим застосуванням засобів збройного насильства (СП 3-00(04).01).

Зниження рівня вразливості таких ключових об'єктів критичної інфраструктури держави, як АЕС, від диверсій забезпечується підрозділами НГУ [13]. Крім того НГУ забезпечує функціонування дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав та інших важливих державних об'єктів [1, 7, 19, 24, 25, 27].

Визначений склад сил і засобів НГУ виконує завдання щодо протидії терористичним актам і диверсіям, участі у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, посилення охорони та прикриття ділянок державного кордону (Каталог спроможностей Національної гвардії України).

Крім того НГУ протидіє не передбаченим законом воєнізованим або збройним формуванням (групам) терористичних організацій, диверсійно-розвідувальним силам агресора (противника) [1, 8].

Визначені підрозділи НГУ забезпечують виконання завдань з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних (засуджених) до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, а також забезпечення охорони осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань у судах, перелік яких визначається Міністром внутрішніх справ України [1].

2.3.3. Забезпечення громадської безпеки і порядку

Діяльність НГУ щодо забезпечення громадської безпеки і порядку спрямовується на нарощення наявного потенціалу та створення відповідних умов його реалізації для захисту життєвоважливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина [1, 22, 29, 34].

Для підтримання стану громадської безпеки та порядку підрозділи НГУ спільно з правоохоронними органами забезпечують охорону громадського порядку, самостійно – органів державної влади, ядерних установок та ядерних

матеріалів, дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів [1, 19-31, 34].

Реагування НГУ на виклики, інспіровані ззовні гібридними методами боротьби противника, що направлені на зниження рівня громадської безпеки, здійснюється шляхом реалізації покладеної на неї законодавством функції з участі у припиненні масових заворушень [1-2, 18].

У разі погіршення оперативної обстановки в державі (її кризових регіонах) підрозділи НГУ застосовують необхідні спроможності під час участі у проведенні спеціальних операцій, у тому числі зі знешкодження озброєних злочинців, припинення діяльності злочинних організацій або організованих груп, проведенні спільних з правоохоронними органами заходів по стабілізації оперативної обстановки та посилення охорони особливо важливих державних об'єктів.

Визначений склад сил і засобів НГУ виконує завдання щодо участі у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення України [1].

Стан стабілізації кризи досягається шляхом застосування спроможності НГУ щодо проведення самостійних або спільних заходів з іншими складовими сил безпеки і оборони України по стабілізації оперативної обстановки.

2.4. СПІЛЬНІ ДІЇ У СКЛАДІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Об'єднані операції – військові дії, що проводяться об'єднаними силами за визначеною взаємною підпорядкованістю та єдиним командуванням. Об'єднані сили – це військові формування, що складаються із значущих складових, виділених або приданих, з двох чи більше Командувань військ (сил) під керівництвом єдиного командувача спільних сил. Місія та оперативний підхід об'єднаних сил, а також принцип єдності командування і філософія децентралізованого командування (Mission Command), є керівними принципами організації об'єднаних сил для проведення операцій. Об'єднані сили можуть бути створені на географічній або функціональній основі. При їх створенні обов'язково розглядається питання наявності необхідного ступеня взаємосумісності кожного компоненту багатонаціональних сил та потенційних учасників.

2.4.1. Об'єднанні операції

Усі операції, до яких залучено кілька складових сектору безпеки і оборони є об'єднаними операціями. Такі операції – це синхронізоване та одночасне застосування сили для досягнення ефекту, більшого, ніж якби кожен елемент використовувався окремо або послідовно. Цей спосіб проведення операції включає застосування спроможностей НГУ та об'єднанні їх зі

спроможностями партнерів по веденню узгоджених бойових дій у рамках всеохоплюючого підходу (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»). Реагуючи на одну спроможність, противник стає вразливим до інших, тому об'єднаний спосіб проведення операцій примножує ефективність НГУ та об'єднаних спроможностей сил безпеки і оборони.

2.4.2. Міжвідомча взаємодія

Ефективність об'єднаних сил у мирний час, під час кризи або збройного конфлікту (збройного конфлікту неміжнародного характеру) залежить від здатності наявних сил ефективно і результативно взаємодіяти. Операції об'єднаних сил мають бути підготовлені, сплановані і проведені в такий спосіб, який найкраще використовує відповідні сильні сторони і спроможності сил. Оперативна сумісність з'єднань і підрозділів об'єднаних і багатонаціональних сил має три виміри: технічний (обладнання, системи); процедурний (доктрини, процедури) і людський (мова, термінологія і тренування). Впровадження міжнародних військових стандартів та документів НАТО зі стандартизації [36] є критично важливими процесом для забезпечення довгострокової ефективності і успіху операцій та взаємодії з військовими формуваннями держав-членів НАТО (АJP-01 «Доктрина об'єднаних сил»).

Принципами об'єднаних і багатонаціональних операцій, в яких приймає участь НГУ є (СП 3-00(04).01):

1. **Єдність зусиль.** Єдність зусиль визначає необхідність забезпечення спрямування усіх сил, засобів та ресурсів на досягнення спільної мети. НГУ досягає цього шляхом застосування принципу єдності командування.

2. **Зосередження сил.** Зосередження сил означає, що бойовий потенціал має бути зосереджений у попередньо визначеному місці та часі, що забезпечує найшвидше досягнення результатів.

3. **Економія зусиль.** Економія зусиль визнає, що коли треба рішуче застосувати концентровану міць, то її можна застосувати за рахунок місць з меншим пріоритетом.

4. **Свобода дій.** Свобода дій наділяє командирів здатністю виконувати поставлені завдання і має мінімізувати накладені на них обмеження.

5. **Визначення завдань.** Службово-бойові завдання (операції) повинні фокусуватися на чітко визначених і зрозумілих цілях, що допомагають досягти бажаного кінцевого стану миру, громадського порядку та безпеки.

6. **Гнучкість.** Плани і процедури мають бути достатньо гнучкими для реагування на невизначеність і надають командирам максимум свободи дій.

7. **Ініціатива.** Ініціатива полягає в визначенні і використанні можливостей. Командиру слід надавати свободу в використанні ініціативи і, в свою чергу, заохочувати підлеглих.

8. **Наступальний дух.** В основі наступального духу лежить поняття проактивного мислення. Наступальний дух сприяє підтриманню впевненості в умовах невизначеності оперативної обстановки, заохочує ініціативу і рішучість не віддавати ініціативу.

9. Несподіванка. Несподіванкою є удар по противнику в час або місці або в неочікуваний спосіб, до яких він є неготовими. Такі дії можуть сприяти досягненню результатів, що є непропорційно більшими щодо затрачених зусиль.

10. Безпека. Безпека підсилює свободу дій шляхом зменшення вразливості від ворожих дій і загроз шляхом активних і пасивних безпекових заходів.

11. Простота. Прості плани і чіткі та стислі накази мінімізують непорозуміння і плутанину в умовах невизначеності оперативної обстановки.

12. Підтримання бойового духу. Підтримка бойового духу має велике значення для успіху операції. Високий бойовий дух залежить від лідерських якостей командування, яке культивує відвагу, енергійність, рішучість, взаємоповагу та піклування у військовому колективі.

Вищезазначені принципи є, в свою чергу, підтримувані наступними оперативними чинниками:

1. Довіра. Підрозділи (угрупкування) НГУ повинні бути варті довіри. Ключовим фактором у встановленні довіри є те, що на всіх рівнях слова співпадають з діями і будь-які розгорнуті сили, сприймаються, як професійні і спроможні виконати своє службово-бойове завдання.

2. Узгодженість. Сприяння взаєморозумінню і співпраці з боку інших складових сил безпеки і оборони (операцій об'єднаних сил) є передумовою для успіху. Перед застосуванням будь-які фактори, які можуть призвести до втрати згоди, повинні ретельно балансуватися і оцінюватися з огляду на довгострокові цілі (завдання) операції.

3. Взаємоповага і взаєморозуміння. Повага до підрозділів (угрупкувань) НГУ є прямим наслідком їх професійної поведінки, уважного ставлення до прав та свобод громадян, самовідданого виконання військового обов'язку. Порядок поводження з населенням та ефективність взаємодії із законними органами влади обумовлює успіх виконання службово-бойових завдань підрозділами НГУ.

4. Прозорість. Службово-бойове завдання і концепція операцій, а також їх бажаний кінцевий стан мають бути чітко зрозумілими та очевидними для всіх учасників.

5. Свобода пересування. Свобода пересування вкрай необхідна для виконання будь-якої операції. Мандат, статус і правила застосування сили повинні дозволяти підрозділам НГУ залишатися вільними у переміщенні весь час задля виконання своїх обов'язків на всій території визначеного бойового завдання без перешкод зі сторони будь-яких місцевих груп і організацій.

6. Стратегічні комунікації. Стратегічні комунікації поєднують комунікаційні спроможності і функції разом з іншими військовими заходами для розуміння і формування інформаційного середовища та інформування, переконання або впливу на аудиторію задля підтримки виконання службово-бойових завдань НГУ.

7. Охорона навколишнього середовища. Охорона навколишнього середовища здійснюється для запобігання або зменшення несприятливих

впливів на довкілля під час виконання службово-бойових завдань та участі в операціях об'єднаних сил.

3. СПАДЩИНА ТА ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Історія НГУ – це зростання, розвиток та вдосконалення на службі Українському народові. На перший погляд молоде військове формування, НГУ глибоко вкорінена у вікових традиціях Українського війська та творить нові у боротьбі зі збройною агресією РФ проти нашої Батьківщини.

3.1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА: НАША ТРАДИЦІЯ

Як військове формування з правоохоронними функціями, НГУ існує та розвивається для подолання загроз та викликів, які супроводжують становлення незалежної Української держави. Тому фундаментально важливим є висвітлити історію НГУ – як за часів ведення бойових дій, так і в періоди миру – збереженою та зрозумілою кожному військовослужбовцю та усій Нації. Це є головним завданням у першу чергу військово-історичної роботи в НГУ.

Геополітичне розташування Українських земель у прикордонні Європи та Азії та на перетині торгових та міграційних шляхів завжди вимагало від українців утримувати сильне професійне військо для самооборони. Українські військові формації, тісно прив'язані таким чином до своєї землі, часто поєднували функції оборони від зовнішніх напасників із завданнями військової підтримки державної влади та підтримання внутрішнього правопорядку в державі.

3.1.1. Княжа дружина України-Русі

Від початків княжої держави України-Русі воїни-дружинники супроводжували князя не лише в походах, але й у внутрішніх адміністративних справах, при зборі податків, в питаннях утримання територіальної цілісності княжих земель, у дипломатичних та торгових місіях закордоном і всередині держави. Літопис згадує, наприклад, що князь Володимир «любив дружину (військо) і з ними радився про устрій землі, і про порядки землі, і про війни».

Вже за цих часів формується особливий вид служби в укріплених містах загонів вояків, які патрулювали прикордоння, аби вчасно виявити загрозу степових кочовиків та першими по тривозі виступити в обороні держави та людей.

Рисунок 3 – князь Борис на чолі дружини воїнів йде походом на печенігів, малюнок XIV століття.

Справжнім зразком воїна-лицаря та військового лідера був князь Святослав Хоробрий, який все своє життя проводив у військових походах, дбав про своїх бійців та жив з ними в однакових умовах, умів надихнути їх перед боєм та вів їх попереду власним прикладом. Відомий виклик, який він посилав ворогам «Іду на ви!», а також його слова до дружинників в скрутну хвилину «Не осоромимо землі Руської, а ляжемо кістками тут, бо ж мертві сорому не зазнають!».

3.1.2. Козацьке військо, гетьманські полки

Такими лицарями прикордоння на початку були і запорізькі козаки, які стояли на шляху кочових набігів на Українські землі й самі організовували військові походи щоб визволити невільників. Варто згадати, що окрім січового кошового козацького війська, багато козаків служили реєстровими чи «городовими» у прикордонних містах-фортецях, виконуючи функції сторожі, охорони, у тому числі громадського порядку, та були свого роду групою швидкого реагування в разі ворожого нападу.

Козацтво стало рушійною силою національно-визвольного повстання

гетьмана Богдана Хмельницького. Винахідлива піхотна тактика козаків, вмiле та швидке застосування тогочасної вогнепальної зброї, дозволяли їм перемагати найкращу в Європі, як тоді вважалося, кінноту Речі Посполитої. Після утворення незалежної а потім автономної Української козацької держави-Гетьманщини, козацтво вповні перебрало на себе як оборонну, так і правоохоронну та адміністративну діяльність.

Рисунок 4 – прапор Гетьманщини (1649–1764). Козаки віддавали перевагу піхотній тактиці за підтримки гармашів — артилерії.

В другій половині XVII століття виникають формування сердюків (піхота) і компанійців (кіннота), які творили особисту гвардію гетьмана і склалися з професійних воїнів, які несли службу як на кордонах так і всередині держави, охороняли гетьманську резиденцію та урядові установи. Один з перших таких полків сформував гетьман Петро Дорошенко, ім'я якого носить 1 президентська бригада оперативного призначення Північного ОТО НГУ. За часів гетьманства Івана Мазепи їх чисельність сягала 12 тисяч. Вони отримували від гетьмана «барву» - однаковий одяг, прообраз уніформи, зброю, боєприпаси та жалування (заробітну платню). Після поразки повстання гетьмана Мазепи проти російської імперії саме сердюцькі полки восени 1708 року до останнього подиху захищали гетьманську столицю Батурин та його мешканців від знищення московськими карателями.

Від козацтва українська військова традиція перейняла дух побратимства, витривалість, сміливість та винахідливість на полі бою. У козаки не призивали, стати одним з них — це було власне рішення, вчинок. Саме цієї доби сягає коріння українського добровольчого руху. Коли ворог загрожує нашій Батьківщині, українці не чекаючи наказу самі вступають до війська, формують добровольчі підрозділи, допомагають як волонтери.

3.1.3. Січові стрільці та Герої Крут: Перші визвольні змагання

Українське військо відродилося напередодні Перших визвольних змагань 1917-1921 років. Ще у Першій світовій війні українці Галичини утворили Легіон Українських січових стрільців (далі – УСС) у складі австро-угорської армії. Він особливо відзначився у визволенні Західної України від російської окупації 1915 року. В запеклих боях за карпатську гору Маківка було зірвано стратегічні плани російського командування, росіяни задіяли всі резерви і зазнали величезних втрат, через що незабаром почався їх поспішний відступ. В подальшому УСС брали участь у визволенні українських міст, а з розпадом Австро-Угорської Імперії та утворенням Західно-Української Народної Республіки (далі – ЗУНР) увійшли до складу Української Галицької Армії. В Легіоні УСС воював архикнязь і член імператорської родини Австро-Угорщини полковник Вільгельм фон Габсбург, який настільки перейнявся українською справою, що вивчив українську мову та прийняв собі українське ім'я Василь Вишиваний. Пізніше як політик на всіх рівнях він надалі сприяв українцям. В наш час його ім'я носить Навчальний Центр НГУ в місті Золочів.

Саме в ЗУНР у 1918 році було вперше в Україні утворено формування жандармерії європейського типу – Державна жандармерія ЗУНР. Це було поліцейське формування військового типу, підпорядковане секретаріату внутрішніх справ. Утворювались військово-територіальні області жандармерії, а також окружні та повітові команди, міські та сільські станиці. Державна жандармерія виконувала завдання охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю і контрабандою тощо. У грудні 1918 при Українській Галицькій Армії створено Польову сторожу (жандармерію), якою керував командант підполковник Олександр Красіцький ім'я якого носить 45 Полк Західного ОТО НГУ.

Період Української Народної Республіки та Української Держави позначені відчайдушною боротьбою нашого народу за Незалежність та проти чергової хвилі московської окупації – білої та червоної. Символом цього героїчного опору став зокрема бій під Крутами, де 520 вояків УНР, з яких більшість були курсантами та студентами, протягом шести годин стримував майже 5-тисячну більшовицьку гвардію україноненависника Муравйова. Це дало можливість сповільнити наступ російських комуністів на Київ та виграти час для міжнародного визнання Незалежності УНР.

Рисунок 5 – бій під Крутами, картина О. Климка.

Подвиг Героїв Крут символізує для нас рішучість українських воїнів захищати нашу Державність та незалежність, незалежно від умов та викликів, якщо потрібно — ціною власного життя рятувати цивільне населення від знищення та репресій.

3.1.4. Українська повстанська армія: Другі визвольні змагання

Попри трагічну втрату державності у наслідку Перших визвольних змагань, найвідчайдушніші ветерани українських військових формувань, такі як полковник Євген Коновалець, продовжили боротьбу в підпіллі та підготували нове покоління борців за Незалежність України. Після вибуху Другої світової війни українці швидко переконалися, що Українську Соборну Самостійну Державу (далі – УССД) нам ніхто не подарує і у своїй боротьбі доводиться покладатися тільки на самих себе. Так 14 жовтня 1942 року постала Українська Повстанська Армія (далі – УПА), військове партизанське формування, бійці якого воювали проти всіх зайд на Українській землі, тобто фактично проти двох найсильніших на той час армій: німецької і радянської [46].

УПА вважала себе основою майбутніх збройних сил УССД і створювалася за зразком регулярних армій. Її підрозділи діяли на території сучасних Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської, Черкаської, Хмельницької, Вінницької, Тернопільської, Івано-Франківської, Львівської, Закарпатської областей, східних землях Підкарпатського та Люблінського воєводств Польщі. На початковому етапі УПА організовували самооборону українських сіл від німецьких заготівельних (які грабували українських селян) та каральних команд. Упівці фактично встановили українську владу на значних територіях, так, німецький начальник округу “Волинь – Поділля” визнавав, що у 1943 році “у руках німців тільки територія уздовж шосе та залізниць”. Всього за літо-осінь того року відбулося понад 75 великих боїв УПА з нацистами. Завдяки діям УПА вивезено до Німеччини у п’ять разів менше українців-остарбайтерів, ніж попереднього року.

Після проходження фронту в західному напрямку повернулася комуністична влада, а з нею репресії проти українського населення, розстріли, депортації та пограбунок. Найбільший бій УПА з енкаведистами відбувся біля села Гурби на Волині 21–25 квітня 1944 року. З застосуванням танків та артилерії радянські внутрішні війська чисельністю понад 30 тисяч намагалися взяти в кільце і знищити 4-тисячне з’єднання повстанців. Бійці УПА зуміли вирватися із оточення.

Рисунок 6 – бійці УПА на Тернопільщині в грудні 1943 року.

Сили були нерівні й Головний командир УПА Роман Шухевич наказав розформувати регулярні підрозділи та перейти у підпілля лише найбільш фізично підготовленим та психологічно стійким бійцям. Останній бій повстанці Петро Пасічний, Олег Цетнарський та Марійка Пальчак дали окупантам 12 квітня 1960 року на Тернопільщині. Петро й Олег загинули, а поранена Марія потрапила в полон. У 1960-х тривали зіткнення з поодинокими вояками. Окремі повстанці переховувалися від радянської влади ще кілька десятиліть і вийшли з підпілля тільки з відновленням Незалежності України 1991 року.

Бійці УПА є для нас символом незламності та патріотизму, адже за Україну вони боролися у безнадійно важких умовах, сміливо йшли на смерть, торттури, заслання з іменем України на вустах. 153 тисячі бійців та прихильників УПА розстріляно, 134 тисячі заарештовано, 204 тисячі депортовано комуністичним режимом. До півмільйона осіб репресовано за участь у повстанському русі. Їхня жертва не була марною, вони перемогли, адже у ХХІ століття увійшла Українська Соборна Самостійна Держава, за яку вони боролися, а не тоталітарний СРСР [46].

3.2. НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ: БОЙОВИЙ ШЛЯХ

3.2.1. «Перша Гвардія» на варті територіальної цілісності України

30 серпня 1991 року, одним з перших указів після проголошення Незалежності, тоді ще Верховна Рада УРСР перевела в своє розпорядження «всі дислоковані на території республіки військові частини Внутрішніх військ МВС СРСР, їх органи управління з озброєнням і матеріально технічною базою». А 4 листопада 1991 року вже Верховна Рада України ухвалила прийняла Закон «Про Національну гвардію України», цей день вважався Днем «першої» НГУ. Сформовано управління 5 дивізій, 13 полків і 5 окремих батальйонів НГУ, дислокованих в 12 областях України.

Національна гвардія відіграла невід'ємну роль у збереженні територіальної цілісності України у перші десять років її Незалежності. Вже в тому ж 1992 році виникла проблема прикриття державного кордону із молдовським Придністров'ям, де тривала громадянська війна, інспірована у тому числі російською федерацією. Завдання було виконано – конфлікт не перейшов на територію України. Надалі, щорічно, аж до серпня 1998 року, підрозділи НГУ спільно з українськими прикордонниками проводили на кордоні з Молдовою спецоперації «Кордон», спрямовані на боротьбу з контрабандою в прикордонних районах.

У 1993-1994 роках саме присутність моторизованих частин 7-ї дивізії НГУ стала тим фактором, який зірвав плани російських спецслужб щодо відділення і подальшої анексії Криму. Тоді на півострові наростало протистояння між українськими військовослужбовцями та дислокованими там військовими чф рф. Військова розвідка росіян формувала незаконні воєнізовані формування сепаратистів «Скорпіон», підпорядковані українофобському «президентові Криму» Мешкову. У травні 1994 року між контрольно-пропускним пунктом та казармами української бригади протиповітряної оборони гвардійці влаштували засідку на групу з трьох осіб, що закладали фугас. Двоє втекли, залишивши 4 кг вибухівки. Третім виявився відставний капітан 2 рангу російської морської піхоти. Пізніше відбито ще одну спробу захопити той же об'єкт. Для нейтралізації сепаратистів та стабілізації обстановки було введено збройні патрулі НГУ, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України. 22 травня 1994 року вулицями Сімферополя проїхали 28 бронетранспортерів НГУ, які поверталися з ремонту. Це спричинило паніку серед сепаратистів та військових рф, які вважали що гвардійці мали намір штурмувати штаб чф рф. Введення на територію півострова до 60 тисяч гвардійців та прикордонників остаточно зламало плани ворога, а сепаратист Мешков втік до Москви.

Наприкінці 90-х років ХХ сторіччя, однак, Верховна Рада ухвалила рішення ліквідувати НГУ, а її підрозділи підпорядкувати Внутрішнім військам МВС та ЗСУ, президент Леонід Кучма підписав відповідний указ 11 січня 2000 року.

«Перша гвардія» продемонструвала свою ефективність для захисту конституційного ладу України, цілісності її території від спроб змінити їх насильницьким шляхом і про це згадали за 20 років після описаних подій, коли

ворог повернувся до своїх планів

3.2.2. Сучасна НГУ - відроджена щоб перемогти

З початком агресії РФ проти України, а саме анексією Криму та дестабілізацією на Сході, стала очевидною необхідність відродження НГУ, як мобільних, автономних, з високою оперативною готовністю сил, здатних у найкоротші строки виконати визначені завдання у будь-якому регіоні держави та виконувати завдання в зоні проведення АТО, а згодом в Операції Об'єднаних сил. Закон «Про Національну гвардію України» ухвалений Верховною Радою України 13 березня 2014 року.

Рисунок 7 – парадний розрахунок НГУ під час урочистостей з нагоди 24-ї річниці незалежності України у Києві, 2015 рік.

Підрозділи НГУ були сформовані на основі військових частин внутрішніх військ МВС, учасників Революції Гідності та інших добровольців. Вони першими звільняли приміщення органів влади в східних областях України від проросійських терористів. Тим самим НГУ забезпечила можливість Збройним Силам України провести мобілізацію та набути спроможності протистояти гібридній військово-терористичній агресії, що відбувалася за участю регулярних російських військ.

Справжнім символом та уособленням гарту бійців Внутрішніх Військ та Майданівців у гвардійців був начальник управління бойової та спеціальної підготовки ГУ НГУ генерал-майор Сергій Кульчицький, який очолив підготовку перших резервних батальйонів НГУ в складі 27 бригади.

Бойовий генерал разом зі своїми вихованцями воював в районі Слов'янська на Донеччині аж до своєї трагічної загибелі 29 травня 2014 року внаслідок збиття вертольота НГУ сепаратистами. Ім'я Героя України генерал-майора Сергія Кульчицького носить батальйон оперативного призначення 27 Печерської бригади Північного ОТО НГУ.

Рисунок 8 – Герой України генерал-майор Сергій Кульчицький.

8 квітня 2014 року бійці спецпідрозділу Нацгвардії (тоді – полк спецпризначення «Ягуар») за лічені хвилини без єдиного пострілу звільнили Харківську обласну державну адміністрацію від озброєних проросійських сепаратистів, які захопили будівлю напередодні. Тим самим у зародку було зірвано плани зі створення «харківської народної республіки» та окупації ще однієї області України.

Рисунок 9 – пам'ятна дошка бійцям спецпідрозділу НГУ в приміщенні Харківської обласної державної адміністрації.

Вирішальну роль відіграли підрозділи НГУ для стабілізації обстановки в містах Одеса, Херсон, Миколаїв, у звільненні від сепаратистів зокрема Слов'янська, Сєверодонецька, Лисичанська, Маріуполя, Червоного Лиману, брали участь в боях біля Краматорська, Дебальцевого, Станиці Луганської, Бахмута, Золотого, Волновахи, Виноградного, Попасної, Вуглегірська, Миронівського, Логвіного, Мар'їнки, Авдіївки та інших міст і сіл.

У 2014 році в рамках Антитерористичної операції (далі – АТО) нацгвардійці виконували бойові завдання по всій лінії зіткнення, зокрема, такі, як пошук та знищення незаконних збройних формувань, блокування районів їх діяльності, проведення розвідувально-пошукових та контрдиверсійних заходів, забезпечення контрольного-пропускового режиму на блок-постах, завдання з розмінування тощо.

Рисунок 10 – бійці НГУ в районі проведення АТО.

З 2015 року коло завдань об'єднаних угруповань НГУ в зоні проведення АТО дещо змінилося. Після перерозподілу зон відповідальності між підрозділами ЗСУ особовий склад НГУ залучається до виконання бойових завдань з ізоляційно-обмежувальних заходів на блокпостах та утримання опорних пунктів, забезпечення безпеки будівельних бригад обласних державних адміністрацій та охорони побудованих взводних опорних пунктів на другому та третьому оборонних рубежах, охорони та оборони базових таборів, місць дислокації, об'єктів критичної інфраструктури в зоні проведення АТО, здійснює заходи щодо охорони громадського порядку в населених пунктах Донецької та Луганської областей на підконтрольних Україні територіях.

Варто зазначити, що бійці окремих загонів спеціального призначення

Рисунок 11 – бійці окремого загону спеціального призначення НГУ.

продовжували виконувати бойові та спеціальні завдання протягом всього періоду АТО/ООС у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони.

На початку 2019 року відповідно до спільного рішення командувача НГУ та командування ЗСУ підрозділи НГУ були повернуті для виконання бойових завдань на першому рубежі оборони Об'єднаних сил, де вони продовжили виконувати завдання за призначенням до лютого 2024 року.

Від початку повномасштабного вторгнення російських військ військові частини та підрозділи НГУ приймають безпосередню участь у обороні держави на визначених напрямках ведення операції сил оборони держави.

3.3. ПОЧЕСНІ НАЙМЕНУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН НГУ - ВИЗНАННЯ ВІД НАРОДУ ТА ДЕРЖАВИ

Присвоєння з'єднанню, частині чи підрозділу почесного найменування – велика честь та визнання заслуг військового колективу на найвищому державному рівні. Адже право присвоювати почесні найменування має лише Президент України.

Зразковим виконанням службових завдань, сміливістю в боях у районі проведення АТО/ООС, а з 24 лютого 2022 року – і на всіх фронтах бійці НГУ доводять, що Нацгвардія є надійною опорою держави та важливою складовою сектору безпеки й оборони України.

Нині двадцять шість військових частин та один підрозділ носять почесні найменування (додаток 1). Це свідчить про визнання бойових заслуг, мужності та високого професіоналізму їх особового складу [47].

**Командувач
Національної гвардії України
бригадний генерал
ПІВНЕНКО**

Олександр

Військові частини та підрозділи НГУ, яким надано почесні найменування¹

Північне Київське територіальне управління	в/ч 3001	Указ Президента України № 934/2014 від 16 грудня 2014 року
27 Печерська бригада	в/ч 3066	Указ Президента України № 109/2020 від 25 березня 2020 року
Батальйон оперативного призначення ім. Героя України генерал-майора Сергія Кульчицького	в/ч 3066	Указ Президента України № 531/2016 від 30 листопада 2016 року
25 Бригада охорони громадського порядку імені князя Аскольда	в/ч 3030	Указ Президента України № 422/2021 від 23 серпня 2021 року
1 Президентська бригада оперативного призначення ім. гетьмана Петра Дорошенка	в/ч 3027	Указ Президента України № 232/2017 від 23 серпня 2017 року
Південне Одеське територіальне управління	в/ч 3003	Указ Президента України № 620/2019 від 22 серпня 2019 року
11 Бригада імені Михайла Грушевського	в/ч 3012	Указ Президента України № 421/2021 від 23 серпня 2021 року
23 Окрема бригада охорони громадського порядку «Хортиця»	в/ч 3033	Указ Президента України № 337/2020 від 21 серпня 2020 року
19 Миколаївський полк охорони громадського порядку	в/ч 3039	Указ Президента України № 529/2021 від 13 жовтня 2021 року
15 бригада оперативного призначення імені Героя України лейтенанта Богдана Завади	в/ч 3029	Указ Президента України № 108/2020 від 25 березня 2020 року
Центральне територіальне управління	в/ч 3006	Указ Президента України № 1173 від 30 жовтня 2000 року (в редакції від 18 листопада 2015 року)
21 Окрема бригада охорони громадського порядку ім. Петра Калнишевського	в/ч 3011	Указ Президента України № 240/2018 від 23 серпня 2018 року
31 Бригада охорони громадського порядку ім. генерал-майора Олександра Радієвського	в/ч 3036	Указ Президента України № 434/2020 від 14 жовтня 2020 року
5 Слобожанська бригада	в/ч 3005	Указ Президента України № 256 від 21.02.2000 року

¹ Згідно з матеріалами [47].

3 Бригада оперативного призначення ім. полковника Петра Болбочана	<i>в/ч 3017</i>	<i>Указ Президента України №436/2020 від 14 жовтня 2020 року</i>
15 Слов'янський полк	<i>в/ч 3035</i>	<i>Указ Президента України № 620/2019 від 22 серпня 2019 року</i>
12 Бригада оперативного призначення ім. Дмитра Вишневецького	<i>в/ч 3057</i>	<i>Указ Президента України № 83/2018 від 24 березня 2018 року</i>
2 Галицька бригада	<i>в/ч 3002</i>	<i>Указ Президента України № 1157/99 від 13 вересня 1999 року</i>
45 Полк ім. Олександра Красіцького	<i>в/ч 4114</i>	<i>Указ Президента України № 90/2019 від 25 березня 2019 року</i>
40 Полк ім. полковника Данила Нечая	<i>в/ч 3008</i>	<i>Указ Президента України № 435/2020 від 14 жовтня 2020 року</i>
50 Полк ім. полковника Семена Височана	<i>в/ч 1241</i>	<i>Указ Президента України № 112/2021 від 23 березня 2021 року</i>
14 бригада оперативного призначення ім. Івана Богуна	<i>в/ч 3028</i>	<i>Указ Президента України № 82/2018 від 24 березня 2018 року</i>
2 Шосткинський полк	<i>в/ч 3022</i>	<i>Указ Президента України № 528/2021 від 13 жовтня 2021 року</i>
4 Павлоградський полк	<i>в/ч 3024</i>	<i>Указ Президента України № 114/2021 від 23 березня 2021 року</i>
4 Бригада оперативного призначення ім. Героя України сержанта Сергія Михальчука	<i>в/ч 3018</i>	<i>Указ Президента України № 336/2020 від 21 серпня 2020 року</i>
Гвардійська авіаційна база	<i>в/ч 2269</i>	<i>Указ Президента України № 934/2014 від 16 грудня 2014 року</i>
Навчальний центр ім. Василя Вишиваного	<i>в/ч 3007</i>	<i>Указ Президента України №113/2021 від 23 березня 2021 року</i>

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)

1. Закон України від 13.03.2014 № 876-VII «Про Національну гвардію України».
2. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про Національну безпеку України».
3. Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII «Про оборону України».
4. Закон України від 16.03.2000 № 1550-III «Про правовий режим надзвичайного стану».
5. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану».
6. Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу».
7. Закон України від 19.10.2000 № 2064-III «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання».
8. Закон України від 20.03.2003 № 638-IV «Про боротьбу з тероризмом».
9. Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».
10. Закон України від 04.03.1998 № 160/98-ВР «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб».
11. Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».
12. Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX «Про основи національного спротиву».
13. Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX «Про критичну інфраструктуру».
14. Указ Президента України від 28.03.2014 № 346/2014 «Питання головного органу військового управління Національної гвардії України».
15. Указ Президента України від 12.05.2014 № 464/2014 «Про символіку Національної гвардії України».
16. Указ Президента України від 17.09.2021 № 473/2021 «Про Стратегічний оборонний бюлетень України».
17. Указ Президента України від 23.09.2016 № 406/2016 «Положення про територіальну оборону України».
18. Постанова Кабінету міністрів України від 20.08.2021 № 894 «Про затвердження Порядку організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень».
19. Постанова Кабінету міністрів України від 12.11.2014 № 628 «Про затвердження переліку ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, що підлягають охороні Національною гвардією».
20. Постанова Кабінету міністрів України від 20.12.2017 № 1024 «Про

затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань».

21. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 № 181 «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні, із змінами»

22. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.06.2014 № 567 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03.07.2014 за № 729/25506.

23. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.06.2014 № 566 «Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03.07.2014 за № 730/25507.

24. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.07.2014 № 625 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 17.07.2014 за № 830/25607.

25. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22.07.2014 № 713 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06.08.2014 за № 934/25711.

26. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.09.2014 № 1008 «Про затвердження Положення про авіаційні військові частини Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16.10.2014 за № 1274/26051.

27. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.02.2016 № 74 «Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 01.03.2016 за № 320/28450.

28. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.07.2016 № 692 «Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16.08.2016 за № 1140/29270.

29. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.08.2016 № 773 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07.09.2016 за № 1223/29353.

30. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22.08.2016 № 859 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14.09.2016 за № 1254/29384.

31. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.10.2018 № 802 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної гвардії України під час забезпечення захисту державного кордону України в мирний час», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22.10.2018 за № 1188/32640.

32. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.12.2018 № 1036 «Про затвердження Положення про загони спеціального призначення Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11.01.2019 за № 21/32992.

33. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.07.2019 № 639 «Про участь національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 08.10.2019 за № 1088/34059.

34. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2019 № 1089 «Про затвердження Інструкції про організацію та несення служби з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20.02.2020 за № 195/34478.

35. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2019 № 1090 «Про затвердження Положення з організації конвоювання військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03.03.2020 за № 229/34512.

36. Наказ Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 «Про питання військової стандартизації», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 240/34523 та 240/34524 .

37. Військовий стандарт 01.004.007-2017 (01) Воєнна політика, безпека та стратегічне планування. Система стратегічних комунікацій держави у воєнній сфері. Терміни та визначення. Чинний з 20.12.2017.

38. Військовий стандарт 01.004.002-2019 (02) Воєнна безпека. Стратегічне планування. Терміни та визначення. Чинний з 01.01.2020.

39. Військовий стандарт 03.021.001-2013 (01) Операції, бойові дії. Спеціальна операція. Терміни та визначення. Чинний з 07.09.2013.

40. Військовий стандарт 01.027.001-2020 (01) Миротворча діяльність. Військовий внесок в підтримання миру (STANAG 2181 Ed. 2/AJP-3.4.1 Ed. A, Allied Joint Doctrine for the military contribution to peace support, IDT). Чинний з 04.01.2021.

41. Військовий стандарт 01.030.001-2020 (01) Підготовка та застосування військ (сил). Базові терміни та визначення, які використовуються в НАТО. Чинний з 27.03.2020.

42. Військовий стандарт 01.044.001-2020 (01) Міжнародне військове співробітництво. Сприяння силам безпеки (STANAG 6512 Ed. 1/AJP-3.16 Ed. A, Allied Joint Doctrine for security force assistance (SFA)). Чинний з 04.01.2021.

43. Військовий стандарт 19.047.001-2018 (01) Об'єднана військова поліція НАТО (STANAG 2085 (Ed. 4) NATO Combined Military Police, IDT). Чинний з 17.12.2018.

44. Військовий стандарт 19.047.002-2018 (01) Військова поліція НАТО. Керівництво та процедури (STANAG 2226 (Ed. 2)/ATP-3.7.2 (Ed. A) NATO Military Police Guidance and Procedures, IDT). Чинний з 17.12.2018.

45. Військовий стандарт 19.047.004-2019 (01) Союзна спільна доктрина військової поліції (STANAG 2296 (Ed. 1)/AJP-3.2.3.3 Allied Joint Doctrine for Military Police, IDT). Чинний з 03.01.2019.

46. Українська повстанська армія//Веб-сторінка Українського інституту національної пам'яті. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до документу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/ukrayinska-povstanska-armiya>

47. Національна гвардія України /Серія інформаційно-аналітичних брошур. Вип. 22, 2022.– 55 с.

ДЛЯ ЗАМІТОК

[illegible]

